

R E R V M
 C H R O N O L O -
 G I C A R V M

LIBER PRIMVS,

cum præfatione in opus uniuersum.

HISTORIÆ, quæ expositionem rerum in genere humano gestarum habet, quanta sit utilitas, quanta dignitas & præstantia, id tam evidens & clarum per se est, ut in eo demonstrando laborare, verè nihil aliud fuerit, quàm verba & tempus perdere. Hoc certè extra controversiam est, quod qui hujus cognitionis est expertus, viri eruditione magni nomen non mereatur. Historiæ verò faces præcipuæ duæ sunt, Chronologia, & Geographia, sine quib. ipsa, ut vastum corpus lumine carens, nec decus suum, nec usum obtinere potest. Ex his hæc globi terreni, qui in medio uniuersi systematis à Deo conditi situs, & ex tellure ac aquâ compactus sedem hominum generi præbet, & partium ejus, id est, regionum, marium, montium, fluminum, urbium, denique locorum omnium, quib. singula, quæ in historiâ narrantur, acta sunt, descriptionem habet: illa temporum, quæ ab initio rerum fluxere, explicationem, & digestionem continet. Vtraque, ut rectè sibi constet, Astronomiæ præsidii habet opus. Nam orbis terrenus nisi ad cælum & circulos cœlestes, quos primus motus describit, relatus cognosci rectè non potest. Et cum tempus, quod propriè sic dicimus, duratio quædam sit, quam cœli motu metimur, vel, ut Varro breuiter ac rotundè, intervallum sit motus cœlestis, quomodo rationem ejus sine cognitione motuum cœli capiemus? præterquam quod sine Eclipsium doctrinâ haud pauci nodi quæstionum Chronologicarum expediri & solvi nequeant. Vtraque etiam cum temporis progressu, crescente hominum studio & industriâ splendoris incrementum non paruum cepit. Quanto enim luculentior & plenior nunc Geographia quam olim? quam multâ jam ad eam pertinentia lustrata, cognita, descripta, depicta, quæ veterib. fuere ignota? Chronologia autem tot cultores sui eximios inuenit proximo & nostro hoc sæculo, qui in eâ expoliendâ & studium suum collocarunt, & ingenia exercuerunt, velut æmulatione incitati, & posteriores priorum inventis ac laboribus adjuti, ut eam ad fastigium perduxisse videri possent. Verùm cum hanc quoque in rem magnam magnum ingenium suum intendisset proximis annis vir summus, & in omni genere literarum excellens, ac uniuersæ nationis eruditorum verè princeps ac Φάσφορος, Iosephus Scaliger,prehendit in eâ etiam

nunc residere nec parvos, nec paucos defectus; editoque divino volumine de emendatione temporum & defectus illos aperuit, & corrigendi rationem commonstravit. Cujus voluminis iterum editi (priorem enim editionem non videram) copiam cum nactus essem, & ex lectione diligentem non parum luminis hausissem, & voluptatis cepissem, cupidine correptus sum concipiendi & concinnandi Canonis alicujus Chronici novi, brevis ac nudi, qui rationibus Scaligeri responderet. Sed ea res valde lente mihi processit occupato studiis & negociis aliis penè assiduis, ut non nisi per longa intervalla respicere interdum illuc, ac interruptæ sapius operæ aliquid in eâ ponere licuerit. Ac tentavi quidem dispositiones & formas plures: tandem verò in hac potissimum acquievi, quæ in hoc libro est repræsentata. De cujus ratione ac usu infra sum dicturus. Nunc hoc tantum dico, hunc scopum mihi fuisse, ut fluentis à rerum primordio, & maximè à diluvio generali, temporis schema quoddam, ac diversorum annorum inter se comparatorum, & sibi invicem affixorum continuam & expansam seriem inspicientium ac considerantium oculis, quantum ejus fieri posset, subjicerem: deinde ut epochas temporum præcipuas suis locis seriei huic, aut extensioni perpetuæ quam emendatissimè affixas exhiberem, & simul mutationes præcipuas & eventus nobiliores, & in illustrioribus imperiis regum & principum successiones suis itidem locis notatas expressasque darem: denique ut sacræ historiæ quæ sunt, cui potissimum illustrandæ studium hoc impendi, iis quæ ad historiam profanarum gentium pertinent, eodem modo è regione collocarem, atque ita tempora temporibus in historiâ utràque coaptarem. In omnibus verò his brevitati quam maximè studui, ne multitudo rerum, & verborum prolixitas schema hoc, quod quàm clarissimum, ac planissimum, & captui facillimum esse volui, obscuraret. Plenam Chronologiam, eventis verbisque refertam, qualem multi cum laude dederunt, dare nolui. Et hunc laborem qualemcunque cur ordire primùm, privatim mihi, ut ipsum me instruerem, & meis, qui curæ & disciplinæ meæ commendati erant, destinavi; de publicando autem cogitavi minimè. Post verò cum aliud amicis videretur, atque ipse existimarem, aliquem ejus usum in publico esse posse, consilium mutavi, capique de editione cum ipso, quem honoris causâ denudò nomino, Iosepho Scaligero, cujus è fontibus hæc nostra maximè proflexerunt, non diu ante morbum ejus, qui cum dolore bonorum omnium literas amantium eum absumpsit, conferre. Interea ad manus meas venire, quas ante non videram, primùm Calvisij, deinde Buntingi Chronologiæ, quorum alter vestigia Scaligeri ponere secutus, alter aliis rationibus insistens, uterque præsidio astronomico nixi, insignem operam reip. literariæ post Funcium, Crantzhemium, Beraldum, Bucholcerum, Gerardum Mercatorem, præcipuos heroes in hoc studii genere præstiterunt, & immortalem laudem sibi pepererunt. Quibus diligenter evolutis cum admiratione diligentia autorum, quanquam viderem supervacaneam editionem laboris mei existimari posse, tamen propterea quòd Calvisius in Epochis quidem teneret idem quod ego, & eadem mecum computationum fundamenta jecisset, id est, ut dixi, Scaligerum ubique secutus esset; Buntingus autem consilio repræsentandorum diversorum annorum inter se connexorum mecum magnâ ex parte congrueret, sed ille schema fluentis temporis in lineis expansis, & in annos diversos divisus non referret, qui scopus præcipuè meus erat, & hinc in epocharum multarum collocatione, & sacræ profanæque historiæ connexionem à me dissentiret, uterque etiam opus suum prolixum esse voluisset,

voluisset, pergendum mihi in proposito arbitratus sum.

Verum quoniam diversis, & inter se discrepantibus annis in Synopsi hac chronologica, (id quod res ipsa requirebat, ut assequer, quod erat in consilio meo) sum usus, de iis primum, & de cæteris temporis partibus deinde de annorum periodis & eorundem characteribus, quæ alii prolixè executi sunt, breviter instruendi lectoris gratiâ quædam præmittam.

Temporis partes, quarum præcipuus, & communissimus usus est, & olim fuit apud varios, & maximè illustres populos, sunt, horæ, dies, septimana, menses, anni, &, quæ ex his componuntur, periodi variæ, quantitate ac ratione differentes. Excellunt verò in his partibus, & radicibus instar sunt, unde reliquæ nascuntur, & ad quas eæ referuntur, **DIES, MENSES, ANNI**: omnes varietatem aliquam recipientes.

D E D I E B V S.

Dies pars temporis notissima, quia & frequentissimè recurrit, & in omnium omninò hominù, imò & bestiarum mente carentiù sensum evidentissimè incurrit, aut naturalis est, aut civilis. Naturalis ex mente Censorini, quem hîc sequimur, est tempus ab exoriente Sole ad Solis occasum: cuius contrarium tempus est nox, ab occasu Solis ad ejus ortum. Civilis autem dies vocatur tempus, quod fit uno cœli circumactu, quo dies verus & nox continentur: *νοχ θήμερον* Græci nuncupant. Hi civiles æquales ferè inter se sunt & perpetuò & ubique locorum: (ferè dico propter differentiam, quam astronomi observant, cæteri ignorant) illi variis modis inæquales inter se, crescentes semper à bruma in solstitium æstivum, decrescentesque rursus hinc ad brumam; idque eò magis, quò ad polos propius loca accedunt, minùs, quò ad æquatorem: Sub æquatore solo tota hæc inæqualitas tollitur, ubi dies naturales non minùs inter se pares sunt, quàm civiles. Eademq; noctium naturaliù ratio. Porrò naturales dies omnibus hominibus incipiunt ab ortu Solis, desinunt cum occasu: civiles non item. Nam quidam hos cum ortu solis inchoarunt olim, finiveruntq; ut Babylo-nii, quidam cum occasu, ut Iudæi, & ex Græcis Athenienses, alii cum meridie, ut veteres Umbri, alii cum mediâ nocte, ut Romani, teste eodem Censorino: Et hoc quidem postremum plurimè gentes hodiè sequuntur. Astronomi etiam diei astronomici, qui cum civili propè coincidit, nonnulli in nocte media principium statuunt, & finem.

Sunt verò & aliæ dierum distinctiones variis gentibus usitate. Nam alii dies festi sunt, alii profesti: illi rebus divinis, hi humanis curandis & agendis dicati. Illos sacros, hos communes aut profanos liceat appellare. Sic apud Hebræos festi erant, quibus ab opere communi lex jubebat abstinere: profesti, quibus opus commune facere fas erat, quotidiano sacrificio matutino & vespertino peracto; imò quibus laborare, & res communes agere lex præcipiebat. Et hi numero erant plurimi. Festi autem dies erant varii; ut sabbata, quæ septimo quoq; die perpetuò redibant, ut festivitates illæ maximè tres, quibus cogebantur omnes masculi quotannis comparere coram Domino, loco eo, ubi tabernaculum aut templum erat, pascha nimirum, pentecoste, & festum tabernaculorum, quorum primum septiduum, postremum octiduum durabat: tum minores duæ prior tubarum, altera expiationù, ad eundem mensem cum tabernaculorum festo, qui mensis anni septimus erat, pertinentes: deniq; neomeniæ omnium mensium, quanquam dubium sit, an hæc verè feriatæ fuerint, id est, cessationem ab operibus habuerint: nam id in lege expressum non est, quemadmodum nec de solemnitate pentecostes. Et hæc quidem omnia ab ipso Deo sunt instituta & demandata.

demandata. Alia etiam ab hominib. inducta, ut Encænia templi triplicia, quorū meminit historia sacra, prima templi primum structi, secunda instaurati, tertia à Iudâ Macabæo repurgati, diversis anni temporib. celebrata; item festum *μνημόσωνον* filiaë Iephthe, Estheræ, Iudithæ, & similia in fastis notantia eventus memorabiles. Apud Græcos quoque quanquam in superstitione gentili similis ferè fuit dierum distinctio, maximè apud Athenienses *δεισιδαιμονεσέρως*. His festivæ celebritates multæ erant, quæ ad posterorum memoriam pervenère: ut, Panathenæa majora & minora, illa *τετραετηρική*, hæc *ἐτήσια*, sacris & ludis dicata: item *μυσήρια* magna, *Διονύσια*, id est, Liberalia vel Bacchanalia triplicia, scil. *κατ' ἀγρούς, κατ' ἄστυ, ἀνθεστήρια*: ad hæc *Ἀπαυτήρια, Πιθούγια, Πλωτήρια, Χαλκεία, Θαργήλια* Apollini sacra, *Βοηδρομία, Γαμήλια, Πυανέλια, Μενύχια*, aliaque plura. Et Lacones *καρνεία* sua, ac *ῥακίνθια* superstitione observabant. Romani dies distinguebant multipliciter, ut nos docent Varro, Ovidius, Censorinus, Macrobius. Primum dies illis erant aut festi, aut profesti, aut intercisi. Festi erant faciendis reb. divinis dicati: profesti agendis reb. humanis: intercisi parte sui divinis, parte humanis: divisi, inquit Macrobius in se, non in alia, quorum scilicet horis quibusdam fas erat, quibusdam fas non erat, jus dicere. Nam, ait, cūm hostia cædebatur, fari nefas erat: inter cæsa & porrecta fari licebat. Porro festi dies habebant sacrificia, epulas, ludos, ferias. Sacrificia fuere varia; epulationes sacræ ad deorum honorem & cultum referebantur: ludi multiplices, sed præcipui eorum magni & Romani dicti, & post hos plebeij, utrique Iovi sacri: item Consuales, Apollinares, scenici: feriarum verò aut statarum erant, aut conceptivarum, aut imperativarum, aut nundinarum. Statarum intelligebantur certis anni dieb. affixæ, & notatæ in fastis, pleræque toti populo communes, ut Agonales, Carmentales, Lupercales, alia gentibus aut familiis quibusdam propriæ, ut Iulia, Fabia, Claudia, Æmia, Cornelia, quædam etiam domesticæ tantum, ac singulorum, ut natales, parentalia. Conceptivarum, quæ quotannis à magistratib. aut sacerdotibus concipiebantur: ut feriarum Latinarum in Albano monte, sementinarum, paganalarum, compitaliarum. Imperativarum quas consules aut prætores pro arbitrio potestatis indicebant. Nundinarum rusticorum erant, quib. ii in urbem veniebant emendi, vendendi, alia curandi gratiâ: redibant in orbem nono quodque die: unde trinundinum tempus nundinarum trium, quib. leges rogandæ in publico proponebantur, ut legi & expendi ab omnib. possent. De his dubitatum scribit Macrobius, an inter ferias, & dies festos essent habendæ. Feriis eas exclusit lex Hortensia de iisdem lata. Hactenus de festis. Profesti dies alii fasti, alii nefasti, alii comitiales, alii non comitiales censebantur. Fasti erant, *per quos lege licebat agi*, inquit poëta: nefasti, qui & atri ac religiosi dicebantur, *per quos tria verba silentur*; hoc est, fasti habebantur, quibus prætori vel iudici tria verba, do, dico, addico, licebat fari, id est, iudicis officium exercere; nefasti velut abominabiles ob tristes eventus, quibus idem illud facere fas non erat: cuiusmodi Romani ob clades acceptas, aut foedas res alias numerabant non paucos: Et his accensebant etiam omnes dies postridianos tanquam infelices, eos inquam, qui Kalendas, Nonas, Eidus proximè sequebantur. Comitiales dicebantur, quibus comitia habere, id est, cum populo agere sive creandorum magistratuum, sive ferendarum legum, similitudinè rerum causâ fas erat. Id verò non licebat diebus festis, quemadmodum nec nefastis, nec iis, quibus senatus habebatur. Senatus autem habebatur ut plurimum ipsis Kalendis, Nonis,

Nonis, Eidib. & quotiens res poscebat, nisi quid aliud majoris momenti impediret. Reliquas dierum Romanorum differentias notatas à Macrobio, ne fiam hac in parte nimis longus, omitto. Festa ejusdem populi plurima recensentur ab Ovidio in fastorum libris: multa quoque ab aliis, quæ omnia suis locis in hemerologiis antiquis, quæ Kalendaria hodiè vocant, solent annotari. Christiana instituta hujus generis Judaicis similia recitare nihil attinet. Sunt enim omnib. per se notissima. Plus satis de diebus.

DE HORIS ET ALIIS DIERYM
PARTIBVS.

Dierum partes vicenæ quaternæ, *hora* dicuntur, quæ item æquales inter se sunt, aut inæquales: æquales dierum civilium & astronomicorum divisorum in partes xxiiii pares; inæquales naturalium, pro modo, quo ipsi dies inter se quantitate differentes sunt. Nam horum quilibet magnus aut parvus secatur in portiones xii pares; ut & noctes. Itaque magnorum dierum magnæ horæ, parvorum parvæ; & noctium similiter. Et his horis inæqualibus, quas *καταμετρικὰς* Græci vocabant, usâ ferè omnis vetustas est in Italiâ, Græciâ, Asiâ, Ægypto, & toto Oriente, imprimis in Palæstinâ & Iudæa: de quæ his intelligendæ horæ in sacris literis passim memoratæ. Earum prima numerabatur, quæ fiebat proximè à Solis ortu, sexta in ipso meridie, duodecima Sole occumbente. Sed antiquissimis temporib. horæ & nomine & re ignotæ fuere. Itaq; aliâ tum fuit *νυχθημέρα* partitio, diversaque temporib. & locis diversis. Erat, cum divideretur *νυχθημέρον* in partes quatuor, quarum duæ diei naturalis, duæ noctis erant. Dies ab ortu solis ad occasum durans medio meridie distinguebatur in tempus antemeridianum, & pomeridianum: & nox similiter ab occasu Solis in ortum extensâ mediæ noctis momento dirimebatur in tempus, quod mediam noctem antecedebat, & id, quod eam sequebatur. Hebræi, ut vult Scaliger, has *νυχθημέρα* partes vocabant vigilias: sed more suo incipiebant eas numerare à Solis occasu, & quartam ultimamque finiebant cum eodem occasu. Idem verò Hebræi veteres diem naturalem, quo Sol moratur supra Horizontem, etiam tripartiebantur; scilicet in mane, meridiem, & vesperam. Nec aliter vetustissimi Græci, quib. diei partes fuere *ἡώς*, *μῆσον ἡμέρας*, *δείλη*, ut est apud Homerum. Et cum his convenientes Arabes, Persæ, & populi orientales alii non olim solum, sed etiam nunc. Nec desunt, qui affirmant, Hebræos *νυχθημέρον* distribuisse in partes octo, quarum quatuor noctis essent, totidem diei: & noctis quidem propriè appellatas esse vigilias, diei verò horas: vigiliam primam cœpisse cum Solis occubitu, secundam desisse cum nocte mediâ, & ab eâ deinde initium habuisse tertiam; quartam denique cum ortu Solis & diei expirasse: horarum verò primam principium duxisse ab eodem Solis ortu, & complexam esse horas *καταμετρικὰς* communes tres; alteram totidem *καταμετρικὰς* complexam, surgentem cum fine *καταμετρικῆς* tertiæ, exisse cum ipso meridie, & tertiam esse vocatam; quæ deinde sequeretur, totidem *καταμετρικὰς* continentem propterea quod inciperet à meridie, in qua *καταμετρικῆ* numerabatur sexta, sextam esse nuncupatam; ultimam denique inchoantem à *καταμετρικῆ* & communi notâ exeunte, & durantem ad finem duodecimæ atque occubitus Solis, dictam nonam. Et hæc probare se posse ex historia Evangelica de passione Domini ac locis aliis existimant: quam firmiter, viderint ipsi. Romanos veteres dicit Censorinus horarum nomen ignorasse non minus quam

quàm per annos ccc ab urbe conditâ, diemque bifariam partitos esse in tempus antemeridianum & postmeridianum: dein alios diem quadripartitè, & noctem similiter divisisse, indeque reliquam mansisse distinctionem noctis in vigilias militares quatuor. Mox idem aliter partes *νοχθημέρου* recenset numero xvi: primam vocatam dicit de mediâ nocte, secundam gallicinium, tertiam conticinium, quartam ante lucem, vel diluculum Solis ortum præcedens, quintam diluculum secundum vel manè, sextam ad meridiem, septimam meridiem, octavam de meridie, nonam supremam tempestatem, decimam vesperam, xi crepusculum, xii primam facem, vel luminib. accensis, xiii concubium, xiiii noctem intempestatem, xv ad mediam noctem, ultimam mediam noctem. Macrobius Saturnalium lib. i. cap. 3. ad numerum duodenarium has partes redigit, easque his repræsentat verbis. Primum tempus diei dicitur media noctis inclinatio, deinde gallicinium, inde conticum, cum galli conticescunt & homines adhuc quiescunt, deinde diluculum, cum dies incipit dignosci; inde manè dies clarus est, deinde à manè ad meridiem, inde jam supra vocatur tempus occiduum, & mox suprema tempestatem, hoc est, diei novissimum tempus; deinde vespera; post prima fax; deinde nox concubia; demum nox intempesta.

DE PERIODIS DIERV M.

EX integris dieb. plurib. conjunctis fiunt dierum periodi: cujusmodi est *ἑβδομάς*, quam septimanam Latine dicimus, systema scilicet dierum septem perpetuò in orbem recurrens. Cujus usus antiquissimus fuit, ab ipso **D**eo institutus, & ab Hebræis sanctè semper cultus, receptus quoque in gentibus quibusdam aliis in Oriente, præsertim ab Arabibus, cum Christianismo verò propagatus longè latèque, religione solum translata à die septimâ in primam, à Mahometanis etiam retentus. Inter nos certè nihil eo notius, aut celebrius. Ejus dies feriè dicuntur secundum ordinem suum, hoc modo, prima, secunda, tertia, quarta, quinta, sexta, septima, quæ Sabbatum Hebræis dicta, nobis Saturni dies claudens hebdomadem. Hujus hebdomadis observatio magnum momentum habet in Chronologiâ, ut post ostendetur. *ἑβδομάς* verò similis *ὀγδοάς* fuit, quâ Romani sunt usi, nundinæ ipsi vocatæ, velut novendinæ, propterea quod nono quoque die redirent. His verò ii, qui rus habitabant, in urbem venire solent emendi & vendendi causâ: quam ob rem mercatus omnes solemnes nundinæ quoque sunt appellatæ: & leges etiam rogandæ in publico proponerentur, ut ab omnib. & urbanis & rusticis Romanis legi, & examinari possent, idque ternis vicibus, quod trinundinum dicebatur.

DE MENSIBVS.

Mensium quoque duo genera, inquit Conforinus: nam alii naturales sunt, alii civiles. Naturalium species duæ, quæ partim Solis, partim Lunæ esse dicuntur. Secundum Solem fit mensis, dum Sol unumquodque in Zodiaco signum percurrit, pars nimirum anni Solaris duodecima: Lunarum autem est temporis spaciū à novilunio ad novilunium. Civiles menses sunt numeri dierum, quos unaquæque civitas suo instituto observat, ut Romani à Kalendis in Kalendas, Græci à neomeniis civilib. ad neomenias similes. Naturales sunt antiquiores, & omnium gentium communes. Civiles & posterius instituti sunt, & civitatum suarum proprii. Naturales, quos & cœlestes vocat Conforinus, tum

tum Solis tum Lunę, impares inter se sunt, nec dies habent, ut idem inquit, totos: id est, non integros solum dies, sed dierum quoque partes, ut horas & horarum scrupula, quę supra dierum integrorum numerum redundant, aut dieb. integris defunt. Nam nec Sol æque diu moratur in omnib. Zodiaci signis, seu dodecatemoriis, sed alia citius, alia tardius permeat, quod accidit ei propter orbis, in quo fertur, eccentricitatem; nec Luna eodem temporis spacio à synodo ad synodum revertitur propter anomaliam & suam & Solis. Civiles verò non solum diversarum civitatum inter se variant, sed interdum quoque singularum: omnes tamen & ubique dies habent totos, alii plures, alii pauciores. Primi Romani sub Romulo, ut hinc ducamus initium, Albanos & cæteros, unde erant orti, vicinos Italos secuti x solummodò menses in anno habebant, quorum primus erat Martius, dein reliqui ordine nobis etiam nunc usitato: ultimus December, qui circum finiebat. Atque horum aliis xxx, aliis xxxi dies tribuebant: hosque plenos, illos cævos appellabant: omnib. simul ccciiii dies complectebantur. His verò x mensib. duos Numa Pompilius rex adjecit, Ianuarium & Februarium, additis in hanc rem ad dies priores aliis li, atque insuper alternis annis Merkedonium intercalavit, ut anni Romani ratio magis ad naturalem annum, quem motu suo Sol conficit, conveniret. Et sic quidem Censorinus in hac disciplinã vir summus, & ante eum Iunius Gracchus, Fulvius, Varro, Ovidius, Solinus, Plurarchus, ac post eum eruditissimus & diligentissimus Macrobius. Qui idem Macrobius Numam eundem scribit Martium, Majum, Quintilem, Octobrem menses exemplo Romuli reliquisse dierum xxxi, alios omnes præter Februarium in honorem numeri imparis redegisse ad dies xxix: soli Februario assignasse xviii. Verum ab his dissentit Iosephus Scaliger fretus rationib. simul, & autoritate Licinij Macri ac Fenestellæ, quos ipse quoque diversum à se sentire Censorinus fatetur. Vult autem Scaliger, jam inde ab initio urbis Romę Romanos exemplo reliquorum Latinorum xii menses usurpasse ad rationem Lunę accommodatos, atque ex his Majo, Quintili, Octobri, Decembri in usu civili dies tribuisse xxix, reliquis omnib. xxx: ita universos menses habuisse dies ccciv, quib. conficiuntur Solis ac Lunę synodi xii. Deinde censet aut Numam aut alium superstitione motum ad declinandum numerum dierum parem velut infaustum, mutatã priori ratione, Martio, Majo, Quintili, Octobri dies dedisse xxxi, cæteris xxix, uni Februario xviii tantum: & hanc mensium communium formam, quibus Merkedonius intercalaris dierum jam xxii, jam xxiii altero quoque anno accesserit, de quo post in anni Romani explicatione prolixius dicetur, mansisse ad ultima reipub. Romanę liberę tempora. Sed Merkedonium, quòd satis omnibus constat, C. Cæsar in consulatu suo iiii sustulit, aliamque intercalandi rationem meliorem induxit, & simul alternis mensibus dies xxx, aut xxxi adsignavit, excepto solo Februario, cui xxix tantum reliquit. Atque huic intercalandi modo optimo cum intercalatorum socordiã mox à morte Cæsaris capisset vitium obrepere, Augustus ejus successor Marcio Censorino, Asinio Gallo Consulib. id correxit, & in mensibus quoque aliquid rursus mutavit, eosque sic ordinavit, uti cum ipsã intercalandi formã ad nos usque pervenere. Menses verò hos suos singulos Romani ab initio usque rerum suarum, imprimis ab eo tempore, quo Numa annum digessit, divisere in classes dierum tres numero inter se impares, quarum una à Nonis, altera ab Eidibus, tertia à Kalendis nomen ferebant. Primus cujusq; mensis

Menses
Romano-
rum.

mensis dies ipsarum Kalendarum erat : septimus Martij, Maij, Sextilis, Octobris, quintus omnium ceterorum erat ipsarum Nonarum : decimus quintus ejusdem Martij, Maij, Sextilis, Octobris, decimus tertius verò aliorum Eidus dicebantur. Ab his omnes dies alii secundum classes suas retrorsum in anteriora numerati titulum fortiebantur. Scilicet in iis mensibus, in quibus dies septimus Nonis competebat, sextus prid. Nonarum, quintus III Nonarum aut ante Nonas, quartus IIII Non. aut ante Nonas, tertius V Non. aut ante Nonas, secundus VI Non. aut ante Nonas, aut, quod idem valebat & erat frequentius postridiè Kalend. dicebatur. In quib. verò dies quintus Nonis est dicatus, simili modo retrò ibatur in diem usque mensis secundum, qui IIII Nonarum, aut ante Nonas, aut postrid. Kalend. indigitabatur. Nam ut classis dierum à Nonis denominata in quatuor prioribus illis mensibus dies sex capiebat, sic in reliquis habebat quatuor tantum. Ab Eidibus autem appellata classis omnibus in mensibus parem numerum dierum, nimirum VIII, amplectebatur, qui simili ratione ab Eidib. in antecedentia computabantur, usque in ipsas Nonas : diesque is, qui Nonas proximè sequebatur, postridiè Nonarum, aut VIII Eiduum, aut ante Eidus, qui verò proximè Eidus ipsas antecedeat, prid. Eiduum, aut II Eid. aut ante Eid. vocabatur. At qui Eidib. ipsis sine intervallo succedebat, postrid. Eiduum ferè nuncupabatur, licet ex eorum esset numero, qui Kalendis imputabantur, quotquot post Eidus reliqui erant ad mensium finem, numero in omnibus pari, excepto Februario : qui quoniam totus dierum tantum XXVIII erat, & tamen totidem dies Nonis & Eidib. imputabat, quot illi, qui complectebantur XXIX, necessariò die uno hac in classe deficiebat. Nec alia heic quam in Nonis & Eidibus numerandi ratio, nisi quod dies hi ad Kalendas referebantur non mensis sui, cujus propriè partes erant, sed mensis sequentis, ab iisque appellationem capiebant. Exemplo sunt : ultimus dies Martij, qui proximè Kalendas Aprilis præcedebat, pridie Kalendarum Aprilis audiebat : penultimus & antepenultimus, item XXVIII, XXVII, XXVI, XXV, XXIIII Martij, III, IIII, V, VI, VII Kalend. April. aut ante diem Kalend. April. dicebantur, atque ita porrò retrorsum gressus fiebat in priora, donec in diem eum, qui Eidus Martij immediatè sequebatur (is erat ejus mensis XVI) incurreretur, qui vel postridiè Eid. Martij, vel XVII Kal. April. appellabatur. Atque hac utique ratione fiebat, ut dies omnes Decemb. Eidib. posteriores usque ad mensis & anni ejusce exitum à Kalendis Ianuarij anni sequentis denominarentur, diesque XIII Decemb. qui Eidus proximè excipit, XVII Kal. Ianuarij vocaretur. Nec in his omnibus quicquam mutatum usque ad C. Cæsarem Dictatorem : à quo cum reformaretur annus, mensiumque plurimi dierum numero auferentur, in Kalendarum classe etiam aliquid variatum : Nonarum & Eiduum ratio tamen eadem relicta. Id exponetur loco suo.

*Menses
Græcorum.*

In vetere Græciâ menses Lunares quondam in usu fuisse apud me dubium non est. Hos, si naturales aut cœlestes accipias, definiri dixi temporis spacio, quod inter Solis & Lunæ synodos duas intercedit. Id spacio secundum utriusque syderis motum medium constat diebus quasi undetriginta cum dimidiato, ut loquitur Censorinus : aut, ut Hipparchus, & post eum Ptolomæus, & ceteri post Ptolomæum celebres astronomi deprehenderunt accuratiore ratione, dieb. XXIX, horis XII, & insuper horæ scrupulis primis XLIII, secundis III, quanquam motu vero ob siderum horum ἀνωμαλίαν spacio idem interdum fiat majus, interdum

interdum minus. Itaque XII mensibus hujusmodi naturalibus ad civilem modum redactis, qui alternatim dies XXIX, & XXX propter appendices horas illas XII haberent, quorum illos cavos, hos plenos dicebant, annum quoque Lunarem absolvebant explicatum diebus CCCLIII, posthabitis, aut reservatis horis appendicib. VIII, & scrupulis horariis XLVIII. Quem Lunarem annum quomodo intercalationib. aptarint ad annum Solarem, qui isto major, post in annorum ratione ostendetur. Imprimis verò Athenienses veteres primis temporib. usum habuisse mensium Lunarium non solum antiqua intercalandi ratio nos docet, sed magis etiam mos ille, quo ultimum, id est, trigesimum mensis diem etiam post, cum jam menses Lunares in usu esse desissent, & pro iis solares usurparentur, ἐν τῷ καὶ νέαν, id est, veterem & novam appellabant. Ea enim appellatio nisi in mensib. lunarib. plenis propriè locum habere non potest, in quib. verè tricesimo & ultimo diei ἐν τῷ καὶ νέᾳ μὲν, ἢ σελήνῃ compete-

bat. Ejus enim diei pars prior verè ad Lunam veterem, posterior ad novam pertinebat, inter quas partes ipsum tempus synodicum medium erat, quod intermenstruum propterea Varro nuncupavit. Cujus verba ad hanc rem apta lubet hinc adscribere.

Dies Lunares quoque observandi, qui quodammodo bipartiti. Quod à novâ Lunâ crescit ad plenam, & inde rursus ad novam Lunam decrescit, quoad veniat ad intermenstruum, è quo die dicitur Luna esse extrema & prima, à quo Athenis eam diem appellant ἐν τῷ καὶ νέᾳ τετρακάδῳ. Quo eodem Plutarchi quoque locus in vita Solonis de anni emendatione facit, ubi ait; Statuit trigesimam & ultimam appellari, ejusque partem ante congressum Luna cum Sole finito mense, & quæ supereset, venienti atque instanti mensi deberi arbitratus est, ut qui antea id (sicut apparet) Homerum audisset dicentem, desinentis & instantis: quæ verò deinceps sequeretur dies, eam ὑβουλῶν, id est, Calendas appellavit.

Haecenus Plutarchus: qui rectè sanè in eo, quod de trigesimâ die mensis Attici dicit, eam duab. partib. constare, alterâ ad mensem exeuntem, alterâ ad surgentem pertinente, & inter utramque medium esse coitum Solis & Lunæ, si id de die tricesimâ & ultimâ veri mensis Lunaris pleni accipit: Sin aliter, errat sine dubio. Nec enim cadere id poterat

ullo modo in ultimos dies mensium τετρακονθημέρων Solarium, qui cum Lunæ rationib. nihil habebant commune: quales secutis temporib. fuere in usu. Nec vero simile est, quod Plutarchus innuere videtur, Diogenes Laërtius temerè affirmat, Solonem primùm instituisse, ut tricesima mensis ἐν τῷ καὶ νέᾳ appellaretur. Nam si Solon appellationis hujus primus autor fuit, necesse est, Solonis sæculo Lunares menses in usu civili apud Athenienses adhuc positos fuisse, & eorum emendationem à Solone esse institutam. Sed hos jam tum absolevisse, & alios ad motum Solis accommodatos dudum ante bella Persica, & ætatem septem Græciæ sapientum in horundem successisse locum, clarissimus Iosephus Scaliger libro primo de emendatione temporum prolixè & evidenter demonstravit.

Atqui isti, qui lunarib. successere, è Solarium genere omnes τετρακονθημέροι fuere, numero XII, complexi dies CCCIX: quib. in anni fine addebantur dies alii duo, quos ἡμέρας ἀνάρχας Athenienses nuncupabant. Quemlibet verò horum mensium iidem Athenienses dividebant in δεκάδας tres: quarum primam dicebant μὲν ἰσαμήνης, alteram μὲν ἰσομῶντος, aut ἐπὶ δέκα, tertiam μὲν ἰσοφθίνοντος: Dies numerabant sic, πρώτη ἰσαμήνης, δευτέρα ἰσομῶντος, τρίτη ἰσοφθίνοντος, atque ita deinceps ad decimam, quam δεκάδα ferè dicebant: deinde in decade altera sic, πρώτη ἰσομῶντος, δευτέρα ἰσοφθίνοντος, τρίτη ἰσομῶντος, aut etiam quod non minus usitatum

Lib. I. c.
37. de re
rust.

usitatum, πρώτη ἡ δέκα, δεύτερη ἡ δέκα, atq; ita ulterius usque ad mensis vigesimam, quam ἐκάδα vocabant: in tertiâ denique decuriâ ordine retrogrado, δεκάτη φθίνοντες, ἐνάτη φθίνοντες, ὀγδοὰ φθίνοντες, eodemque modo porrò ad diem mensis ultimam vel tricesimam, quam περιακάδα, sæpius etiam, ut jam dixi, ἐντεκα νέαν appellabant. Causam appellationis ante ostendi.

Et hanc mensium rationem penè omnem, quæ apud Athenienses valuit, maxima pars reliquorum Græcorum quoque tenuit, quanquam mensium nomina non fuerint eadem, sed diversa plerunque in diversis civitatibus: nec mensium principia ubique ad eosdem dies aut tempora concurrerent.

Atticorum mensium nomina erant ista: Ἐκατομβαίων, Μεταγειτνίων, Βοηδρομιών, Πυανεψιών, Μαιμακτηριών, Ποσειδεών, Γαμηλιών, Ανθεστηριών, Ἐλαφβολιών, Μενυχιών, Θαργηλιών, Σκιρροφωριών. Ex quib. Ἐκατομβαίων Iulio nostro ut plurimum respondebat, Γαμηλιών Ianuario: unde de reliquis quoque cognosci potest.

Menses
Macedo-
num.

Macedonum quoque veterum menses fuere XII, & eorum ratio cum ratione Atticorum, & aliorum Græcorum proximè convénit, ut singuli haberent dies xxx. Quorum nomina hæc sunt. Ἰπερβεριτῶν, Δι, Ἀπειλαί, Αὐδιωαί, Περίη, Δύσερ, Ξανθικός, Ἀρπυμίστι, Δαίσιος, Πάνεμ, Λῶος, Γορπαίος: quæ nomina Macedones Orientis imperio potiti, cum alibi tum in universam Syriam secum intulerunt: eorumque usus per multa sæcula ibidem resedit.

Sed qui primus in ordine hoc recensetur Hyperberetæus, veterib. Macedonib. in patriâ cum Hecatombæone Attico & Iulio Romano solet concurrere: in Syria autem, eodem reliquo ordine manente, in autumnale tempus est translatus: quod diligenter notandum monet clarissimus Scaliger.

Habere & Syri veteres, & Chaldæi, qui Astronomicâ disciplinâ præcipuè floruerunt, & plerique populi alii in Asiâ ac Oriente, & Ægyptii quoque menses civiles XII, quorum singuli dies complexi sunt xxx; & summæ ex his confectæ suo loco & tempore adjecti tot, quot anni ratio apud eos poscebat.

Ægyptii disciplinâ à Chaldæis acceptâ mensium nominib. usi sunt his.

THOTH, PAOPHI, ATHYR, CHOIAC, TYBI, MECHIR, PHANEMOTH, PHARMUTHI, PACHAN, PAYNI, EPIPHI, MBSORI.

Syri veteres hisce: Tisrin prior, Tisrin posterior, Conun prior, Conun posterior, Aschbat, Adar, Nisan, Iiar, Haziran, Tamuz, Ab, Ilul.

Menses
Hebræo-
rum.

Quinimò primi patres ab Adamo usque usi videntur eodem mensium genere cum adjectione justâ dierum in anni fine: eaque ratio in populo Hebræo continuata est usq; ad tempus Exodi, quando in sacrorum ratione menses ex æquabilibus solaribus facti sunt Lunares, quorum omnium finis & principium cohærebat cum coitu Solis & Lunæ, erantque alternis annis XII aut XIII.

Eorum nomina sunt hæc, NISAN, IAR, SYVAN, THAMUZ, AB, ELUL, TISRI, MARCHESWAM, CASLEU, THEBERI, SCHEBAT, ADAR.

E quibus Nisan cum principio veris congruebat, Adar altero quoq; anno bis ponebatur.

Arabes etiam antiquitus XII menses, quos ad rationes Lunæ exigebant, ad absolvendum annum suum usurparunt, uti & jam faciunt cum iis, qui ipsos hac in parte sequuntur, præcipuè Turcæ. Nomina sic habent. Muharram, Sephar, Rabie prior, Rabie posterior, Giuedi prior, Giuedi posterior, Regab, Schaben, Ramadhan, Schewal, Dulkaida, Dulchagia.

Menses
Arabum.

Solares cœlestes sive naturales astronomis usitati, ab ipsis XII Zodiaci signis seu δωδεκατημοίσι nomina sunt sortiti. Et hi Græcis appellati sic. Καρκινών, Λεοντών, Παρθενών, Ζυγών, Σκορπιών, Τοξών, Αιγών, Ίδρών, Ιχθύών.

Menses
cœlestes
Solares.

Ιχθυῶν, Κελῶν, Ταυρῶν, Διδυμῶν. Quas appellationes à veteribus astrono-
 mis, imprimis Dionysio Alexandrino, qui cum Ptolemæo Philadelpho in
 Ægypto vixit, eique familiaris & percarus fuit, in usum receptas Clau-
 dius Ptolemæus in magnâ *σωτάξει* suâ nonnusquam etiam usurpat: iis-
 demque frequenter utitur tum in volumine de emendatione temporum,
 tum in canonibus suis Isagogicis Iosephus Scaliger. Quamquam te-
 nendum heic, ne quis in hoc errêt, Ptolemæum & Scaligerum nomina
 hæc ipsa sic quoque usurpare, ut significant iis menses integrorum die-
 rum numero definitos, posthabitâ horarum & partium horariorum ra-
 tione, quæ defunt, aut redundant, *πλατικῶς* scilicet, non *ἀκριβῶς*.
 Quo modo videntur menses hi à coelestium formâ quasi recedere, & ci-
 vilium formam quandam & naturam induere. Secundum hanc verò
 rationem *Τοξῶν* & *Αιγῶν* dies tributi sunt xxix, *Παρθενῶν*, *Ζυγῶν*,
Σκορπιῶν, *Γεθῶν*, *Ιχθυῶν* xxx, *Καρκινῶν*, *Λεοντῶν*, *Κριῶν* xxxi,
Ταυρῶν, *Διδυμῶν* xxxii, quod sic motus Solis in excentrico, qui ce-
 lerior est in signis perigæo vicinis, tardior in oppositis apogæo propin-
 quis, requirat. At secundum veram formam coelestem Carcinoni com-
 petunt dies xxxi, horæ xi, scrupula horaria 56, Leontoni dies xxxi,
 horæ vi, scrup. 37, Parthenoni dies xxx, horæ xix, scrup. 51, Zy-
 goni dies xxx, horæ vi, scrup. 29, Scorpioni dies xxix, horæ
 xviii, scrup. 4, Toxoni dies xxix, horæ x, scrup. 4, Ægoni dies
 xxix, horæ viii, scrup. 44, Hydroni dies xxix, horæ xiiii, scrup.
 22, Ichthyoni dies xxx, hora i, scrup. 26, Crioni dies xxx, horæ
 xiiii, scrup. 46, Tauroni dies xxxi, horæ ii, scrup. 54, Didymoni
 dies xxxi, horæ x, scrup. 36, quemadmodum habet calculus Tycho-
 nianus. Sol namq; anno eo, quo hæc commentari cæpimus, qui erat
 æra Christianæ m d c xi, sub meridiano regionis hujus nostræ, qui A-
 lexandrino in Ægypto occidentalior est horis duabus, ingressus fuit in
 in Cancrum quidem die xii Iunii Iuliani, horâ ii, scrupulo 18, princi-
 pio diei sumpto à mediâ nocte; in Leonem autem die xiiii Iulii, horâ
 xiiii, scrup. 14, in Virginem die xiiii Augusti, horâ xx, scrup. 51,
 in Libram die xiiii Septemb. horâ xvi, scrup. 42, in Scorpionem die
 xiiii Octob. horâ xxiiii, scrup. 11, in Sagittarium die xii Novemb.
 horâ xvii, scrup. 15, in Capricornum die xii Decemb. horâ iiii,
 scrupulo 19. Anno autem m d c xii iniiit Sol Aquarium die x Ianua-
 rii, horâ vi, scrup. 14, Pisces die viii Febr. horâ xx, scrup. 36, Arie-
 tem die x Martii, horâ xxii, scrup. 2, Taurum die x April. horâ xii,
 scrup. 48, Geminos die xi Maij, horâ xv, scrup. 42. Ex his verò
 diebus & horis & scrupulis coacervatis colliguntur in summâ dies integri
 cccclxv, horæ v, scrupula xliix: quæ vera est quantitas anni caelestis.
 Quæ quoniam appendicibus his horis & scrupulis excedit annum nostrum
 communem, superatur autem ab anno intercalari scrupulis ferè xi, quæ
 deesse deprehenduntur quadrantibus diei singulis vel horis senis quarto
 quoque anno intercalandis, ex quibus dies unus civilis conflat, hoc
 efficit, ut non eadem ratio heic sit annis omnibus. Et quamquam *ἀπο-
 κατάστασις* quædam fiat anno quolibet quarto, intercalato die bissexto, ta-
 men nec integra ea est ob deficientia scrupula xi, quorum ratio haberi in
 formando tempore civili haud facile potest, nec patitur scrupulorum ille
 defectus ingressum Solis in singula *δωδεκατημέρια* præcisè eodem tem-
 pore civili perpetuò recurrere. De mensibus Lunaribus coelestibus
 veris ob urriusque sideris *ἀνωμαλίαν* paucis dicere perquam difficile est,
 nec id est hujus loci.

DE ANNIS: ET SIMVL DE TEM-
PORVM EPOCHIS.

Sunt & annorum species diversa. Sunt enim alii naturales aut coelestes, alii civiles. Et illi quidem aut Solares sunt, aut Lunares. Similiter & hi. Annus solaris coelestis, qui & vertens ac tropicus dicitur, est temporis spacium, quo Sol rotum Zodiacum permeat ab æquinoctio in æquinoctium, vel à Solstitio in Solstitium. Lunarise coelestis est duratio, quâ Luna menses coelestes aut naturales XII conficit, id est, duodecies cum Sole congregitur. Civilis autem in utroque genere dicitur, qui positus est in usu civili, alius in alio populo aut civitate. Estque solaris civilis accommodatus ad motum Solis, distinctus in menses solares. Lunarise ad Lunæ magis motum relatus, conflatus ex mensibus lunaribus. Solarise porrò aut fixus est, aut vagus. Fixus, qui intra terminos ita continetur, ne partes ejus, quæ tempestatibus certis anni naturalis, ut brumæ, veri, æstati, autumnò debentur, in sedes aut tempestatibus alienas transeant, id est, ne menses hyemi destinati, diesque eorum in tempus vernum, & verni in æstivum, & sic deinceps, transferantur. Vagus est, cujus caput cum reliquis partibus totum annum fixum perambulat. Et eandem divisionem lunarise quoque recipit, ut aut fixus sit, aut vagus. Nec in singulis his speciebus eadem in diversis civitatibus ac populis ratio ac forma, sed discrepans & varia; omnes tamen ad verum utriusque sideris motum quàm proximè pro ingenio & consilio statuentium collimantes. Nos hîc de iis tantùm dicemus, aut præcipuè dicemus, quibus chronologica doctrina potissimùm nititur. Causa verò diversitatis in singulis speciebus est non solum consilium populorum aut principum sancientium, quo alii aliud in formando anno secuti sunt, & simul astronomice rei major minorve peritia, imprimis motus solarise lunariseque magis minusve accurata cognitio, sed vel maximè hæc, quòd sideris utriusque motus nulli certò numero dierum ac horarum, quibus majora tempora, menses & annos, metimur, perfectè respondeat, semperque accidat, ut quemcunq; numerum sumpseris, aliquid in eo redundet, aut deficiat. Taceo de anomalia, quæ in motu & Solis & Lunæ deprehensa olim est, deque altera Solis anomalia, & de æquinoctiorum anticipatione, quæ post Ptolemæi tempora ab Astronomis animadversa fuere, quæ omnia eodem quoque faciunt. Quibus incommodis ut mederentur, & in ea inæqualitate, id quod æqualitati proximum esset, obtinerent, diversi diversa, pro suo quique ingenio, ac scopo, quem propositum habuerunt, invenere, & in usum civilem traduxerunt.

Anni primorum.

Antiquissimos patres jam inde ab Adamo, & rerum omnium conditu annis solaribus fixis credimus esse usos, confectis ex mensibus XII æqualibus dierum tricenorum, & diebus insuper quinque in exitu annorum adjectis, reservatâ horarum VI æquinoctialium residuarum, quibus revolutio Solis excedit hos dies, appendice, donec ex iis post certum annorum decursum mensis integri modus excreveret, isque annorum illorum exactorum ultimo, velut mensis decimus tertius adderetur. Id factum fuisse anno quolibet centesimo vicesimo clarissimus Scaliger statuit. Credimus verò hoc, quod diximus, ob ea maximè, quæ in historiâ diluvii de diebus & mensibus & annis à Mose sunt annotata, quæ per omnia cum annorum formâ hujusmodi conveniunt, ut idem Scaliger doctissimis rationibus demonstravit. Idem autem etiam Epocham, id est, caput & principium sæculi illius à primordio rerum labentis ducit à die XXVI Octobris secundum formam anni nostri, tempore scilicet autumnali, idque propter has rationes.

Primum

Primum, quia varia argumenta verosimilia sollicitant, ut putemus exordio mundi autumnum potius, quam quodvis anni tempus aliud quadrare: deinde, quia perpetuus consensus antiquissimorum Iudæorum hoc idem tenet, qui hanc quoque ob causam in computo suo, quod M C C C C L X V I I annis ante diluuium auspicantur, annorum capita in autumnno collocant: tum quod ex sacris literis videamur haud absurdè posse conficere patriarchas & populum D N I ante exitum ex Ægypto anni formâ usos esse, quatum quoq; Chaldæi ac Syri usi sunt, sed initium ducente ab autumnno, cum apud illos anni surgerent cum primo vere, & quod ab omni ratione alienum sit, imò cum omni ratione pugnet, existimare, aliud principium annorum in usu fuisse tempore patriarcharum Abrahæ, Isaaci, Iacobi, posterorumque, quam tempore diluuii, & rursus diluuii tempore aliud, quam in exordio mundi: Demum, quod Scaliger sine dubitatione statuerit, ex Astronomiæ rationib. constare, eo ipso anno, quo conditum esse mundum ex patrum genealogiâ colligimus, qui millesimus sexcentus quinquagesimus sextus est ante eum, quo diluuium accidit, & eo ipso quoque, quem diximus, die xxvi Octob. novilunium cum æquinoctio concurrisset, id est, Solem & Lunam, luminaria illa duo magna sub ipsâ interfectione æquatoris & semitæ planetarum conjuncta fuisse; *συνδρομήν* scilicet memorabilem, & dignam, quæ Epocham cœlestem constituat, & non annum solum, sed annorum etiam seriem auspicetur. Atque ita quidem fuerit dies ille xxvi Octobris aperiens autumnum, primum scilicet anni primi quadrantem, primumq; ejus mensem, quem Æthanum vocarunt, id quod ex computo certum fit, feria prima *ἑβδομάδος* primæ post *ἑξήμερον* operum ac sabbatum primum, quo requieuit dominus ab omni opere: capitq; hinc & *ἑβδομάς* illa, & perpetua sæculorum successio decurrere. In quâ successione & periodi jubilæorum, & hebdomadum annalium ratio exactè sibi constant, & cum iis, quæ de his hic illic in sacris literis memorantur, miro consensu conspirant. Nam si quis Jubilæa, de quib. in lege Mosis præceptum est, periodos nimirum annorum xliix (tot enim jubileum sine dubio faciunt) in anteriora extendere, & ut chronologi ferè faciunt, à primordiis mundi repetere velit, inueniet ab hoc, quod designavimus, tempore, imò ab hoc die ad annum verum *κληροχίας* inclusivè, (is est annus M C C C C X C I X,) quo terræ divisio per Iosua facta est, quem excepit primus *γεωργίας* annus, qui fuit M C C C C C, absoluta esse jubilæa hujusmodi proleptica, seu periodos *πεντακονταετηρίδας* li exactè, atque hinc jam immediatè cum ineunte anno primo *γεωργίας* capisse fluere vera Jubilæa Mosaica perpetuâ ferie ad excidium alterum Hierosolymæ imperatore Fl. Vespasiano. Similiter & in hebdomadibus annalibus, quæ sunt periodi annorum septem, quas claudit semper annus sabbaticus exiens, si quis velit facere, comperiet annum hujusmodi Sabbaticum trecentésimum quinquagesimum septimum, hebdomadis scilicet trecentésimæ quinquagesimæ septimæ, finiri cum eodem illo *κληροχίας* anno: à quo sine principium ducitur *ἐπαιτηρίδων* Mosaicarum, quas religiose seruarunt Iudæi usque ad idem Hierosolymæ excidium secundum, & dispersionem totius gentis, ex quib. septies multiplicatis existebant *πεντακονταετηρίδες*, periodi scilicet Jubilæorum. Denique, quod etiam notabile, *ἑβδομάδες* dierum ab eodem principio exorientis mundi per tot annos & dies computatè deprehenduntur congruere cum tempore sabbati primi Mosaici in deserto Sina celebrati. Nam centies vicies septies millesima nongentesima septuagesima secunda hebdomas cum primo hoc sabbato terminatur; unde perpetua series ad extrema hæc mundi tempora porrò perducta est.

In hanc
sententi-
am Scali-
ger derel-
quit se cuius
rationes
tabula-
rum Præ-
teritarum
computato
siderum
motu me-
dio, aut
æquali
motu æ-
quinoctio-
rum.

Atq; hæc anni forma quanquam cum Exodo ex Ægypto Israëlitis mutata est in sacris, novæque Epochæ cessit, ut paulò post ostendemus, tamen in contractib. & reb. civilib. usum retinuit ad medium ferè regnum Seleucidarum in Syriâ.

Anni populorum Orientalium.

Nec verò Hebræi solùm, sed & aliæ pleræque gentes in Oriente, Assyrii, Medi, Persæ, Syri, Armenii, imprimis autem Chaldæi Astronomiæ ante omnes dediti ac periti, ex quibus Abraham originem duxit, hanc anni formam ab antiquissimis temporib. tenuerunt. Placuerunt enim rationes ejus ut minimè operosæ, & proximè cum rationibus Solis atque anni vertentis, quas paucis tantùm horariis scrupulis vincunt, convenient. Hoc modò differentiæ fuit inter annos Hebræorum, & Chaldæorum Assyriorumque, quorum ut conjunctæ primis temporib. ita vetustissimæ res fuere à diluvio, quòd Hebræi, ut à patribus acceperant, cum æquinoctio autumnali annos inchoarunt, Chaldæi ac Assyrii à verno.

Epocha antiquissima Chaldæorum.

Antiquissima horum Epochæ, quæ Chaldæica nominatur, sive memoriæ ædificatæ primùm Babylonis, ac dispersionis gentium, quod mihi ob temporis rationem verisimillimum videtur, sive Beli regis primi, sive Nini filii ejus, sive reginæ Semiramidis foeminae admirabilis, quæ Babylonem auxit & munivit, quod Scaligero summo viro maximè placuit, dedicata ea fuerit (non enim satis hoc constat) LX circiter annos diluvio universali posterior est. Nam ad annum mundi MDCCVII pertinet, initio ducto ab æquinoctio ejus verno, quod tum cum VIII die Aprilis nostri, si annos nostros Julianos in anteriora placuerit extendere, congruebat. Quòd Callisthenis epistola nos docet ad avunculum & præceptorem Aristotelem scripta, quam Simplicius Aristotelis interpres citat. Callisthenes enim Aristoteli querenti, cum Babylone ageret cum Alexandro Magno, & ab eruditis Babyloniorum ac Chaldæorum, quos consuluerat, edoctus esset, respondit per epistolam, tum annum, quo Alexander Babylonem occuparat, vetustissimæ Chaldæorum Epochæ esse millesimum nongentesimum tertium. Erat autem is annus mundi ex sententiâ nostrâ ter millesimus sexcentessimus, vigesimus, Olympiadis centesimæ duodecimæ, secundus, ante natalem Christi vulgarem 330.

Deductis igitur annis MDCCLIII de MMMDCXX remanet annus mundi pro Epochâ Chaldæicâ MDCCLVII. Nec discrepant ab hac sententiâ ratiocinia Diodori Siculi ex Ctesia rerum Chaldæicarum, & Persicarum scriptore de initio Nini, & interitu Sardanapali, & Medorum regib. qui Sardanapalum secuti sunt ad principia Cyaxaris aut Astibaræ. Mansitque eadem anni ratio, idemque ejus caput æquinoctio verno affixum in usu civili apud Chaldæos & Assyrios & Medos ac Persas & alios Orientis populos, qui horum imperiis parvè, per multa sæcula ad Alexandrum usque magnum, atque adeò post Alexandrum ad medium ferè regnum Seleucidarum. Nam Medi & Persæ, quandiu vicinis potentiorib. parvè, dominorum suorum instituta in hac re sunt secuti; Et cum ipsi ad imperium pervenissent, iis, quib. assueverant antè, & quib. nihil rectius nossent, uti perrexerunt. Quanquam hac fluente arâ vetustissimâ, & eadem anni formâ manente non rarò acciderit, ut in honorem regum novæ epochæ in iisdem gentib. sint institutæ. Cujusmodi fuit, quæ Arbaci Medo, cum Sardanapalum evertisset, annis MCCC LX ab arâ illâ primâ in ἐπισημοῦ ipsius à Medis dicata fuit.

Epocha Nabonassar.

Item altera multò quàm illa clarior, quæ, cum Babylonii ab imperio Medorum duce Nabonassaro defecissent, eidem Nabonassaro annis CXXVI post illam, & MCCCC LXXXVI post primam, anno Mundi MMMCCIII consecra-

consecrata est, Cujus eò major celebritas fuit apud Chaldaeos Astronomia deditos, quod ἐνθρονισμὸς ejus regis, qui ipsos ab imperio Medorum afferebat, cum æquinoctio verno, & νεομῆνια primi mensis, quæ tum ad diem xxviii Martij nostri pertinebat, concurreret. Quam ob causam observationes motuum cœlestium perpetuæ deinceps à Chaldæis ad hanc æram relatæ, posteritatisq; memoriæ commendatæ sunt, quas identidem citat Ptolomæus Ægyptius. Vnde & Ægyptia æra Nabonassaræ, Ptolomæo eidem toties memorata, de qua mox dicemus, dimanavit. Fuit quoque tertia Nabopallassarò Babyloniorum regi præpotenti, patri Nabuchodonosoris constituta, quam & Ptolemæus ex commentariis aut pinacib. Chaldæorum recitat, & in sacro codice ab Ezechiele propheta statim in ipso initio libri ipsius sine dubio, ut suo loco demonstrabitur, designatur, cxxii solidis annis Nabonassaræâ posterior. Nam ad æquinoctium vernalis anni cccxxiii ineuntis æræ Nabonassaræ Chaldaicæ pertinet, cum rursus ἐνθρονισμὸς magni regis, & æquinoctij ac neomeniæ primi mensis σὺνδρομὴ est facta: cujus æræ aut Epochæ anno xviii Nabuchodonosor omnium regum profanorum in historiâ sacrâ celeberrimus vivente adhuc patre in Syriâ, in quam à patre cum exercitu missus erat, cœpit. Quod rectè cognitum lucem maximam affundit historiæ sacræ, ut infra patebit. Denique Cyro Persarum regi anno regni ejus Persicæ xxviii, post Babylonem captam subactis longè latèque Asiæ populis, ut verè jam dicere victor posset, Deus dominus cœli dedit mihi regna terræ, quemadmodum est 1. Esd. i, similis Epochæ nova, tanquam monarchæ totius Asiæ domino consecrata est, cujus respectu nominatur annus ejus primus in historiâ sacrâ, 2. Paral. ultimo, & 1. Esd. i. Et hæc quidem anni ratio, cujus caput, ut dictum, ab æquinoctio verno surgit, pertinacissimè hæsit in Chaldæa & Perside, ac vicinis Orientis regionibus usque ad tempora Saporis regis Ormizdæ filij, & annum æræ Christianæ cccxxv, quando luxari cœpit intercalatio, & ἐπιγόμεναι ἡμέραι in mensem sequentem sunt translatae. Sed instauratione rursus facta à Iezdegirde ultimo Persarum rege ex Persicâ profapiâ, caputque anni ad æquinoctium vernalis, concurrrens cum die xviii Martij mensis, reductum anno Christi dcccxxii, novæque hæc Epochæ ab hoc anno & die surgens ab autore Iezdagirdica dicta est, quæ ad hanc præsentem ætatem utuntur astrologi Persidis. Sed in usu civili altero statim anno à sui initio desit, Iezdegirde rege à Caliphâ Saracenorum Othmen casu, & imperio à Persis ad Saracenos translato. Nam victor in victoriæ suæ monumentum & auspiciu novæ regni novam rursus epocham instituit, in quâ caput anni constituit diem xvi Junij Juliani; quæ tamen Persarum studio Iezdegirdicæ nomen apud posteros retinuit. Cui postremò eodem in regno Sulthanica æra, cui & Gelalæ nomen, successit anno Christi mxxxix, in quâ anni principium æquinoctio verno sic affixum est, ut quocunque diei ac horæ momento Sol deprehenditur Arietis primum punctum ingredi, statim νεομῆνια primi mensis, qui Phrurdin aut Pharavardin Persis nominatur, indicetur. Ea usque hodie in Perside & vicinis regionib. durat, cujus anni cum annis tropicis aut cœlestib. ad unguem congruunt, nec intercalatione ullâ habent opus.

Armenij etiam veteres annos Persicos & Chaldaicos in usu politico constanter servarunt ad tempus recepti Christianismi; quod pertinet ad annum Christi dlxii. Nec alia Arabum veterum, gentis latè patens, ratio fuisse videtur, donec à Mahumete pseudoprophetâ cuncta apud

Epocha
nova Cyri
totius Ori-
entis do-
mini.

eos perversa circiter annum Christi DCXXII, quo ara illi consecrata est, quæ à fuga ejus ex urbe Mecha HEGIRA est vocata, principium ducens à die XVI mensis Iulij Iuliani, atque etiam nunc apud Musulmanos ac Turcas usum retinens.

Anni Hebraeorum
novi tempore exitus
ex Aegypto
pro instituti.

Rèdeo ad Hebræos. Hi cum priscam illam anni formam à patriarchis acceptam, cujus caput cum autumnæ æquinoctio, quod tunc ad diem VII Octob. nostri pertinebat, per tot sæcula à XXVI Octob. ubi in principio rerum fuerat, eoque progressum cohærebat, ad exitum ex Aegypto retinissent, præcepto DEI ab exitus illius tempore formam novam, & planè aliam in reb. omnib. ad religionem pertinentib. receperunt, priore in reb. reliquis etiam tum residuâ. Ea verò forma nova lunaris erat, ita comparata intercalationib. ut pascha, quod lunâ decimâ quartâ primi mensis celebrari religio cogebat, terminos verni temporis non excederet, erantque XII mensium dies, ut exigit lunaris ratio, alternatim XXX, aut XXIX, quod menses plenos aut cavos dicunt. Intercalatio autem fiebat, quando erat opus, post mensem XI, cui nomen Scebat, geminabaturque nomen ultimi mensis Adar, sic ut priore loco intercalaris, posteriore ordinarius censeretur. Mensium nomina supra recensui, quorum primus in hoc anno lunari erat Nisan, in altero, qui contractuum dicebatur, & reb. profanis serviebat, Tisri. Quæ verò intercalandi ratio fuerit accurata ad pascha & cætera festa intra fines continenda, id hic non est differendum plenius. Nobilissima epocha ex omnibus, quæ in veteri testamento extant, duob. insignib. characterib. notata, & feriâ & anno sabbatico, qui aberrare nos à vero ejus tempore non sinunt, modò animum advertere, & rationib. planis & certis locum dare velimus, ut præclare doctissimus Scaliger demonstravit. Et hujus anni lunaris usus in populo Iudaico perstitit non modò florente politiâ ejus, sed etiam in exiliis & captivitatibus, ac perstat etiam hodie sine vitio. Interim tamen Seleucus Nicator, qui latissimum imperium in oriente à morte Alexandri Magni occupavit, ac totius Asiæ diadema sibi imposuit, ut ait Eusebius, cum populis imperio suo subjectis perennandæ memoriæ & augendæ gloriæ suæ causâ novam æram daret, Syrisque, inter quos regni sedem præcipuam constituerat, ex formâ Calippicâ annum ordinaret in euntem ab autumnò, annoque menses pro Syriacis Macedonicis tribueret, Iudæis quoque hujus æræ usum irrogavit. Et hi ærâ quidem admisâ, tamen ne sacrorum tempora sibi turbarentur, principium ejus non ab autumnò, sed à vere, anticipato tempore Syriaco, duxerunt, formamque anni lunaris cum mensib. patriis retinuerunt. Atque hæc est æra illa, quam Græcorum appellat liber prior Maccabæorum, diversa ab eâ, quâ autor libri secundi utitur, quam eandem cum Antiochenâ Syriæ, aut, ut in Canonib. Isagogicis ejus est, cum alia, quæ Chaldeis ab eodem Seleuco publicata fuit, toto anno Iudaicâ recentior, Scaliger censet. Diversitatem certè extra controversiam ponunt tum discrepantia in numerandis annis, tum nomina mensium pro Hebræis Macedonica, tum ipse scriptor Iudæus ἐπιλεῖσθαι, procul patria vitam degens. Id verò græcè Moisaicæ peculiare est, religiosissimè semper à Iudæis observatum, cujus quoque prius meminimus, quod septenis diebus perpetuo ordine se mutuo excipientib. universum ejus tempus distinctum sit, quas hebdomadas dicimus. Vnde postea in æram Christianam cum religione Christianâ id ipsum defluxit, character temporis præcipuus, si feria hebdomadis cum mensis die in notandis actis aut eventis à scriptore copulata reperitur. Itaque non parvus ejus usus in restituenda Chronologia fuerit.

Ad Ægyptios annos accedo. Ii solares quoque sunt, ex Chaldaicis sine dubio derivati. Id enim solum discrimen habent ab illis, quod intercalatione careant, omnesque omninò inter se pares sint, constantes singuli solidis dieb. CCCCLV, omisso ac neglecto residuo diei quadrante; ex cujus quadrantis collectione Chaldæi centesimo vicesimo quoque anno mensẽ totum conficiunt, & intercalant, annumque eum intercalarem faciunt mensium XIII, dierum CCCXCV. Vnde hoc sequitur, ut quemadmodum caput Chaldaici anni vagatur quidem in anteriora discedens ab æquinoctio verno, & singulis quadrienniis anticipat diem unum, attamen intra metam dierum xxx, & δωδεκάμησεος piscium consistit, sic hujus Ægyptij eodem quidem modo vagum sit, eundo in anteriora, sed sine fine, totumque annum nostrum, & Zodiacum circulum perambulet. Quam ob causam non immeritò vagus annus à scriptorib. appellatur, cujus menses qui æstivi fuerant, temporis circumactu, verni, hyberni, autumnales in orbem fiant. Orbis autem ille, id est, revolutio capitis vagi per totum annum nostrum integrè conficitur spacio annorum nostrorum, quos Iulianos appellamus, MCCC LX, Ægyptiorum vagorum MCCCC LXI. Circumactu enim hoc capitis vagi annus unus Ægyptiis accrescit, quorum MCCCC LXI anni pares sunt dierum numero annis nostris Iulianis MCCCC LX. His verò Iulianis tot lustra quadriennia continentur, quas παρατηρίδας vocant, quot sunt dies in anno Ægyptiaco, aut communi Iuliano nostro. Cæteroqui annus hic Ægyptius, quemadmodum Chaldaicus communis, ut est à nobis ante quoque dictum, menses habet XII pares inter se, dierum tricenorum, quib. in fine dies adijciuntur v, quas ἡμέρας ἐπιτομίας Ptolemæus nuncupat. Mensium primus illis Δωθ dicitur, à quo caput quoque anni eodem nomine afficitur. Reliquorum mensium vocabula supra recensui. Astronomi Ægyptii, quorum κορυφαῖος est Ptolemæus Alexandrinus, horum annorum seriem continuum reperunt à principio Nabonassari regis Babylonii illius, de quo in annis Chaldaicis diximus. Sed Epocham Chaldæorum æquinoctio affixam Epochâ suâ spacio menstruo dierum xxx anteverunt, inchoantes eam non à tempore ἐνθρονισμῶς ejus regis, quod Chaldæi faciunt, sed ab eo momento, quo in annorum illorum ratione τροπικῆς Δωθ annum aperiens in Ægypto celebrata fuit. Id verò factum eo anno die xxvi Februarij nostri in ipsa meridie, à quâ dies suos iidem astronomi Ægyptij perpetuò ordiuntur, cùm æquinoctium eodem anno pertinuerit ad diem Martij nostri xxviii, quo Ægyptiis jam τροπικῆς πᾶσι fluebat. Ita Ægyptiaca Epochâ Nabonassari cohaeret τροπικῆς Ἰουάνος, Chaldaica autem κερῶνος. Mos quippe Ægyptiis, præcipuè astronomis, fuit, ut Epochas non à die ἐνθρονισμῶς regum, aut eventus alicujus celebris, sed à τροπικῆς Δωθ, quæ proximè ἐνθρονισμῶν aut eventum præcedit, sequiturvé, Epochas suas inchoent. Docet id non solum hoc exemplum, sed etiam Epochæ Alexandræ, quæ non à die mortis Alexandri, qui die xviii Aprilis nostri obiit, sed à τροπικῆς Δωθ Ægyptiacâ, quæ concurret tunc cum XII die Novembris anni Iuliani nostri proximè præcedentis: quâ quidem Epochâ novâ, quæ & Philippea dicta fuit, prioris illius Nabonassari usus in Ægypto elisus est: quemadmodum rursus hæc, succedente aliâ Actiacâ Augusteâ, concidit. Et huic quidem itidem initium datum nec à die victoriæ Actiacæ, nec ab eo, quo Alexandria ab Augusto capta est, & Antonius semet interfecit, sed cum primo Δωθ anni Ægyptii, qui tunc incidit in diem xxxi mensis Augusti. At annis ratio mansit eadem in ἐρᾷ Philippeâ aut Alexandria, quæ fuerat

Anni AE-
gyptiaci
forma uu-
sata

fuerat in Nabonassareâ : sed in Actiacâ Augusteâ mutata est decreto Cæ-
saris Augusti, & ex capite vago factum est fixum, affixum scilicet eidem
diei xxxi Augusti nostri, ibique conservatum adhibitis intercalationib.
ex formulâ Iulianâ, de quâ in anno Romano reformato dicendum. Atq;
hæc ratio mutata sub nomine æræ Actiacæ in Ægypto duravit usque ad
annum à natali Christi Dionysiano vel vulgari cclxxxiiii, quo anno
cœpit in eâ regione æra alia sanctorum martyrum dicta, à Christianis in-
stituta ob cyclum Paschalem, sed ob odium Christiani nominis, contra
quod gravissima post aliquot annos instituta persecutio fuit, Diocletia-
nea in honorem imperatoris persecutoris est nuncupata; cujus caput Ægy-
ptiis Christianis fuit dies xxix mensis Augusti, in quem tum noviluni-
um primi mensis autumnalis cum *vepuluia* Tifri Iudaici, & *ῥωθ* Ægy-
ptiaci incidebat, quod commodum erat cycli exordio; Græcæ autem &
Latinæ Ecclesiæ à mense Martio anni sequentis, in cujus diem xxiii in-
currebat novilunium proximè antecedens pascha Iudaicum. Quæ æra
etiam nunc usum retinet inter Christianos in Ægypto degentes annos in-
choans à *ῥωθ* affixo fini Augusti, quanquam cyclus paschalis sæpe sit sub
incudem revocatus, aut novis descriptionib. instauratus. Sed ad su-
periora redeundum. Ab ærâ Nabonassari ad æram mortis Alexandri
fluxere anni Ægyptiaci vagi cccxxiiii, & hinc porro ad æram Actia-
cam, a ut mortis Antonij anni similes cxciiii, omnes absoluti, atque
ita simul à primò *ῥωθ* Nabonassareo ad primum *ῥωθ* Actiacum dccxviii.
Ab hoc, quod primum factum est *ῥωθ* fixum, ad *ῥωθ* primum Dio-
cletianicum, aut initium æræ sanctorum martyrum in Ægypto anni Iu-
liani aut nostri cccxiii. Sed notandum hic, quod quanquam de-
creto Augusti in ærâ Actiacâ anni ex vagis statim facti sint in usu civi-
li, tamen vagorum usus ob commoditatem apud astronomos resederit;
quod ex Ptolomeo, Theone, & aliis, quos citat Ptolomeus, est ma-
nifestum. Vtrum verò anni vagi etiam ante Epocham Nabonassari
usitati fuerint astronomis in Ægypto, conjectare licet, certò dicere
non licet, cum testibus idoneis hic destituamur. An autem in civili
usu locum in eadem Ægypto habuerint, dubitari etiam forsan potest.
Certè magnus Scaliger in eo sibi constare non videtur. Me movet,
ut habuisse credam, quod Cæsar Augustus, cui civile tempus curæ fuit,
& in eo epocham constituere novam in honorem suum voluit, ex vagis sta-
tos fecerit, ejusque, qui tum inibat, vagi capiti Epocham affixerit, potiùs
ad sine dubio facturum in anno alio civili, si quis alius in usu civili Ægyptiis
tum fuisset. Cui simile de ærâ Philippeâ à morte Alexandri dici po-
test. Nam astronomis certè nova æra data à Macedonib. non fuit,
Cui rei enim? Nec hi istâ potiùs quàm Nabonassareâ sunt usi ad ultima
usque tempora: sed perennandæ Alexandri, aut parentis ejus gloriæ æra
illa in usum civilem est introducta. Accedit Censorini autoritas, disci-
plinæ hujus de temporib. & annis peritissimi: qui expressè scribit cap. xv.
Ægyptiorum annum CIVILEM solum habuisse dies cccxv sine ullo in-
intercalari. Quòd verò de intercalatione quadrantum annis singulis,
atque ita diei totius quolibet quadriennio *ἐν 21α ῥέτρως* factâ pereleganter
& eruditè idem Scaliger disputat Canonum Isagogicorum libro iii, id
expendendum, an non ad annos sacerdotibus aut magistratui peculiare,
in usu verò vulgi non positos, cujusmodi Athenis Prytanici anni, & alii
alibi fuerunt, potiùs quam civiles pertineat: in quam sententiam ipse nos
Scaliger libro eodem in caput decimum ducere videtur. Sat multa,
aut potiùs nimis multa de annis Ægyptiacis, quorum ærâ nihil est insignius
nihil

nihil firmiter in re Chronologicâ propter observationes *Φαινομένων* cœlestium & Chaldaicas & Ægyptiacas ei inscriptas, probè respondentes ratiociniis artis & artificum, in quibus errare non possumus.

Vetustissimos Græcorum annis Lunaribus quondam esse usos, sed intercalando ad modum motus Solis eosce retraxisse, valdè est verosimile. Arguunt enim hoc ea, quæ de Lunarum mensium usu supra disputavi.

Annus Græcorum.

In iis verò excellit id, quod de appellatione diei tricesimæ, quam *ἑνὴν καὶ νῆεν* Athenienses dixerunt, differui. Nec enim hoc nomen propriè ei, nisi in mense Lunari pleno, ut istuc ostendi, competere potest: nec possunt ex Lunaribus mensibus alii, quam Lunares anni existere. Qui ne

vagentur nimis enormiter, tempestatesque permutent, intercalatione habent opus, per quam ad metam quasi retrahantur. Sed & illud huc pertinet, quod de trieteride in veteri Græciâ quondam usitatâ Censorinus optimus autor scriptum reliquit.

Priscè in Græcia civitates cum animadverterent, dum Sol annuo cursu orbem suum circuit, Lunam novam interdum terdecies exoriri, idque sæpe alternis fieri, arbitrati sunt, Lunares XII menses & dimidiatum ad annum naturalem convenire. Itaque annos civiles sic statuerunt, ut intercalando facerent alternos XII mensium, alternos XIII; utrunque annum separatim vertentem, junctos ambos annum magnum vocantes.

Idque tempus *τριετηρίδα* appellabant, quod tertio quoque anno redibat. Hastenus Censorinus. Ista verò omnia sine dubio ad Lunarem rationem fuere comparata. Taceo,

quod Olympiadas suas Elidenses, & post hos Græcorum alii suas quoque *τριετηρίδας* à noviluniis haud dubiè auspicarentur etiam tum, cum solarium annorum usum jam recepissent: in quo vestigia fuere reliqua formæ lunaris antiquitatæ.

Sed nos omittis his de annis Lunaribus, quæ obscura & incerta videri possunt, de annis solaribus Græcorum dicemus.

In his aliud aliis civitatibus Græciæ præcipuis placuit. Qui factum est,

ut magna eorum fuerit varietas, quanquam in rei summâ ferè consensus constiterit.

Nos de celeberrimis agemus, Elidensibus, Atticis, Macedonicis, (nam & hos Græcis annumeramus,) unde cæteri cognosci poterunt. Omnibus menses fuere in usu civili XII pares inter se dierum tricenarium, ex quibus dies CCCIX conficiebantur; quot diebus annum Græcum contineri sæpè à veteribus est notatum:

Sed adjiciebantur his in anni exitu dies duæ, quæ ad methodum Græcanicam deerant, quas *ἀνάρχες*,

aut *ἀρχαίαι* Athenis vocatas esse eruditissimus Scaliger nos docet,

propterea quod id biduum sine magistratibus legitimis esset, quorum imperium XII mensibus aut diebus CCCIX, & quod eodem redibat, x Πρυτανείαις terminabatur, & quod civitas tum creandis magistratibus novis vacaret.

Verùm quoniam intercalatione hac quolibet quadriennio dies una supra justum modum in methodo illâ eadem supererat, ea certo loco, post primam scilicet *Ἐορρομιῶν* mensis eximebatur, dicebaturque *ἑξαίρεσις*, ut ipsa exemptio *ἑξαίρεσις*.

Methodus, de quâ dixi, talis. Post *τριετηρίδα*, quæ lunari rationi vicinior erat, nec satis commoda ad menses in sedibus suis retinendos, *τετραετηρίδα*, id est, lustri quadriennis usus Græcis plerisque placuit; quam etiam *πεντετηρίδα* vocarunt, eò quod, quadriennio solido finito, quinto quoque anno ineunte redibat.

Eâ primùm Elidenses sunt usi, in cujus auspiciis, ut fieri ferè in periodis hujusmodi solet, solennes ludos dederunt Iovi Olympio sacros apud Olympum oppidum, à Pelope quondam institutos, deinde ab Hercule repetitos, denique ab Iphito Elidis rege majore religione instauratos, legibusque pluribus firmatos, ab eoque tempore perpetuò observatos, qui &

à Deo

Prytanæa erat tempus dierum xxxv, & quasi decima pars anni Lunariorum.

à Deo, cui dicati erant, & à loco Olympici dicti sunt, & ab his Iustrum id τετραετηρικὸν cum ipsâ panegyre totî Græcæ communi, OLYMPIAS nuncupata, alterum Chronologiæ columen in literis profanis. Evidensium verò exemplo τετραετηρίδες similes, in Phocide cum ludis Apollini dicatis Pythias, Athenis cum festività Palladi sacrâ Panathenæa, institutæ, sed quæ initiis suis ac ludis uno semper anno Olympiadum initia & panegyres anteverterent. Tertio enim quoque Olympiadum anno agebantur. Et fuere alię alibi. Sed omnes ut vetustate ita celebritate Olympiades procul superarunt, & post eas Panathenæicę. Erat autem Olympias, & qualibet τετραετηρίς quadriennium Græcum inter duas conjunctiones Solis & Lunæ interjectum, complexum dies MCCCXLVII, in quib. syzygię luminum XLIX. Sed cum annus Græcorum communis, ut dictum jam est, XII. mensibus, & quilibet mensis xxx tantum dieb. constaret, atq; ita XII menses CCCLX modò dies colligerent, totum quadriennium hac ratione diebus MCCCXLI absolvebatur. Itaque ut suppleretur id, quod ad conficiendum totum intervallum inter duas luminum syzygias alteram inchoantem, alteram finientem τετραετηρίδα deerat, quotannis dies ἀναρχοί duo velut appendices in anni exitu, uti jam dixi, adjiciebantur: & sic totius τετραετηρίδος dies fiebant MCCCXLVIII. Qui modus cum uno die justum excederet, dies alius ex iis, qui mensibus erant legitimi, anno ultimo τετραετηρίδος auferebatur, qui dies εξαίρεσιμος ex re dicebatur. Is erat Atheniensibus secundus Boëdromionis mensis, qui Septembri ferè nostro respondet: & tum statim post πρώτην ἰσαμῶνα ἢ τρίτην numerabatur, & sic deinceps. Interdum verò post certos annorum orbis dies quoq; alter tollebatur proximè sequens priorem; ac tum post πρώτην ἰσαμῶνα βοηδρομιῶν continuous numerabatur τετάρτη, atq; ita porro. Annus autem, quo εξαίρεσις fiebat, εξαίρεσιμαῖος expuncto die uno, δισηξαίρεσιμαῖος exemptis duobus vocabatur. Sed quia annus etiam hac ratione minor erat duratione illâ, quâ Sol totum Zodiacum percurrit, qui verus annus solaris est, (tres enim dies integri aut amplius quotannis deficiebant) ne propterea menses & festa in alienas anni naturalis tempestates incurrerent, institutum fuit, ut annorum initia nunquam solstitia anteverterent, & ut primus cujusvis τετραετηρίδος annus ab eo novilunio inciperet, quod πεντῆρον solstitiale proximè sequeretur, id verò quod deerat huic rei obtinendæ tempus ut intercalatione suppleretur. Intercalatio autem placebat non paucorum dierum frequens, sed totius potius mensis rarior, cum ad eum numerum dies deficientes excrevissent, quod cum vertentibus annis octo ferè fiebat. Unde ἑκαετηρίς primùm Cleostrati Tenedii circiter Olympiadem LXI publicata, emendata deinde ab Harpalo, ut Harpalæa vicissim ab Eudoxo Cnidio, qui annis CLXVIII recentior est Cleostrato, exitit, complexa τετραετηρίδες duas, alteram communem dierum MCCCXLVII, mensium civilium XLVIII, syzygiarum XLIX, alteram intercalariam, quam ἐμβολιμαῖαν dicebant, dierum MCCC LXXVII, mensium civilium XLIX, syzygiarum L: atq; ita ipsa tota Octaeteris dierum fuit MMDCCCXXIII, mensium civilium xcvi, syzygiarum xcix. Differabat autem Harpalæa à Cleostratæa, quod hæc tota popularis esset, & popularibus annis ac mensibus distingueretur, illa verò ad rationes Lunæ magis accederet, & annos mensesque πρυτανείων, qui nihil ad populum, sed tantum ad magistratum pertinebant, (πρυτανείας enim magistratus nomen erat) contineret. Et annus quidem πρυτανείας erat etiam communis, aut ἐμβολιμαῖος, communisq; complectebatur menses sui generis, id est, Prytanicos XII, ἐμβολιμαῖος XIII;

XIII; menses verò ad Lunæ rationes comparati erant pleni, aut cavi, & quidem non alterni, sed plures pleni quàm cavi, ideoque nonnunquam continui: erantque pleni dierum xxx, cavi xxix, ut Lunæ rationes poscebant. Itaque in annis & Octaeteridibus his mensium numerus cum numero syzygiarum congruebat. Et hæc tota *πρωτανείας* ratio ad Athenienses propriè pertinebat. Quib. *εμβολισμός* fiebat hyberno tempore inter *μαιμακτηριῶνα* mensem & *ποσειδεῶνα* ordinarium, qui veteribus Atheniensibus fuerat anni mensis ultimus; mensisque *εμβολισμῶ* nuncupabatur Posideonis quoque nomine, & quidem dicebatur *ποσειδῶν πρόπρ*, alter autem ordinarius *δεύπρ*, cui in fine adhærebant dies *ἀναρχοί*. Nam prisca Athenienses, quòd satis constat, à Gamelione brumali mense post *κεντρὸν χειμερινὸν* annum suum sunt auspicati. * Sed cum *περαεπρίδες* Olympiadice cum annis suis, quarum maxima celebritas erat per totam Græciam propter solennes *πανηγύρεις*, omnibus Græcis communes & frequentatas, caput haberent in æstatis medio post *προπρωτηνῆν*, in honorem earum Athenienses quoque suorum annorum, & *περαετηρίδων* principia istuc transfulere, & *εκατομβαιῶνα* caput anni fecere. Quod Eusebius ad annum III Olympiadis LIII ante Cyri imperium, Plutarchus ad ætatem Periclis refert, scilicet cum Athenienses *παναθηναία*, quæ annua tantummodò prius fuerant, auctâ festivitate *περαετηρικὰ* quoque facere ordirentur. Et hoc pleræque civitates Græciæ sunt imitatae, inter quas Laconica & Syracusana: quanquam Thebani perstiterint etiã postremis temporibus Græciæ liberè in capite anni brumali retinendo.

Principia igitur sua anni Græci celebriores, Olympiadici, Attici, Laconici, Syracusani duxerunt ab æstate *μετὰ τὴν προπρωτηνῆν*. Sed notandum hoc loco, quod nisi rectè teneatur, errorem parere potest. Veteres Græci *ισημερίας* καὶ *τετραετίας*, quas etiam *κεντρὰ* dicebant, (nos mundi cardines quatuor possumus appellare) in hac de annis doctrinâ non *ἀπὸ ἀστρονομικῶς*, sed *ἐν πολιτείᾳ*, & populariter accipiebant. * Et quoniam opinio erat sæculo Iphiti Elidensis, qui Olympicum certamen cum tetraeteride instauravit, unde Olympiadum series ducitur, *κεντρὰ* illa mundi, *προπρωτῆς* καὶ *ισημερίας* ibi esse, ubi verè octavæ partes signorum Cancrî, Libræ, Capricorni, Arietis erant, factum est, ut cum Sol eas partes teneret, tum quatuor anni quadrantes, æstas, autumnus, hyems, ver vulgò inchoarentur. Et quod tum creditum fuit, id in opinione quoque mansit posterorum, adeò ut per multa deinde sæcula octavæ illæ signorum partes, quæ in anno Iuliano, si is usque eo in anteriora extendatur, VIII aut IX Iulij, VII Octobris, VII Ianuarii, VII Aprilis à Sole occupabantur, pro quatuor mundi cardinibus seu *κεντροῖς* sint habita, & Sosigenes quoque C. Iulio Casari annum Romanum reformanti id persuaserit. Is enim solstitia & æquinoctia in eos dies conjecit. Vulgòque illis punctis, & diebus, qui iis respondebant, solstitiorum & æquinoctiorum nomen tributum fuit. Eo igitur anno Iuliano, quo Iphitus agonem Olympicum instauravit, ut istuc revertamur, æquinoctium verum confectum est die XXVIII Martij, & solstitium æstivum ipsis Kalendis Iulij. Sed mensis primus Olympicus inivit die IX Iulij statim post *κεντρὸν χειμερινὸν*, Sole VIII aut IX gradum Cancrî tenente in coitu cum Luna. Olympias autem prima celebrata est ex mente

dicta: Et quòd in octavo gradu Capricorni sol primum ascendere rursus, ac veit ad nos redire etiam à vix ad animadvertitur; unde et sol minus tunc dicitur fuit. Ea denique ratio erat in æstate Sole descendente rursus, et nobis, id est, à vertice nostro recedente. Quanquam hæc locum in æquinoctiis non habeant.

* Vide illud streum locum apud Platonem de principio annorum Atticorum astituo, lib. VI. de legibus, ubi verba sunt hæc. *επειδὴν μέλλη νέος ἐνιαυτὸς μὲν τετραετίας τεσσάρων ἡμερῶν ὄντι μὲν γίνεσθαι &c.* Et huc faciunt verba Demosthenis in Oratione IIII Olympiaca. Idemque docet Simplicius in libro V Physicorum Aristotelis.

* Opinio ista hinc exitit, quod hyeme Sol à gradu XXIII Sagittarii usque ad VIII gradum Capricorni, et æstate à XXII gradu Geminarum usque ad VII gradum Cancrî stare videretur; unde Solstitia sunt

Scaligeri

Scaligeri (hic enim pleniluniis semper ludos Olympicos commissos esse, & πανηγυρεις actas censet, quod alii ad novilunia, id est, ipsa annorum Elidensium capita ferè referunt) die Iulii XXI II, Lunâ plenâ. Et dies ac locus iste novilunii, quos aperuisse annum primum primæ Olympiadis dixi, citimus terminus est capitis anni civilis Elidensium & Atheniensium, & plerorunq; aliorum Græcorum, quem terminum nunquam antevertit; quemadmodum extimus est dies VII Augusti, & VIII gradus Leonis, quem nunquam excedit. Mensis autem hic primus *πρωτηριδης* & Atticæ & Olympiadicæ purus putus Lunariserat à novilunio incipiens, & in novilunium definens, ex ejusdem Scaligeri mente: ceteri omnes sine dubio Solares, quorum *νεοπλουσια* cum noviluniis non erant copulata. Docent hoc historiæ, quæ *Φδοεις* Lunæ frequenter cum diebus mensium civilium in signandis eventis conjungunt. Intercalandi munus in Elide Basilæ, Athenis Hierophantæ (magistratus hæc nomina in utraque civitate) habebant: ii in arcanis tenebant anni Solaris modum revolutioni Solis proximè respondentem, qui constabat diebus CCCLXV & quadrante: eumque quadrantem quarto quoque anno intercalabant. Hæc norma illis erat, ad quam intercalationes & exemptiones, de quib. dictum est, dirigebant. Quâ si caruissent, id est, si reditum Solis ad metam ignorassent, facere non potuissent, quin à scopo aberrarent. Intercalabant verò diem ex quadrantibus collectum Basilæ in æstate cum exitu anni, Hierophantæ in brumâ. Hæc est epocha illa longè nobilissimâ, ut antè notavi, affixa diei IX Iulii Iuliani, Sole ex VIII gradu Cancrî in IX digrediente, Nabonassaræâ annis XXVIII, mensibus VII, diebus XIX antiquior, pertinens ad annum mundi labentem MMMCLXXIII. A quâ defluens continua temporis series in *πρωτηριδης* perpetuas distincta scalarum instar ad Hadriani imperium, & inde longius ad ultimos annos Theodosii II imperatoris, qui obiit anno Christi CCCCL, descendit per annos MCCXX, ad quam quæ historiis Græcis condita sunt Græca & exera, multa quoque, quæ à Romanis scripta, sunt relata, aut referri facili ratione possunt. Cujus seriei certitudini qui obloquuntur, affectus potius suos, ut levissimè dicam, quàm rationem sequuntur, nisi forsàn cum ratione insaniant. Huic porrò seriei annexa est, & inhaeret quoque epocha illa recentior à Macedonibus in Oriente dominantibus instituta XII annis à morte Alexandri ex Calippi summi Astronomi formâ: sed annorum caput in alium locum cum novâ epochâ transpositum. Nam ut epocha affixa est Olympiadis CXVII anno primo, & anno mundi MMM DC XXXIX ineunti, ita anni omnes hujus epochæ, quæ Syris & vicinis publicata est, incipiunt cum autumnii initio, habentque menses XII solares Macedonicos, Græcis per omnia similes, sed heic in alia loca, quam Macedonum mos patrius domi ferebat, trajectos. Macedonibus enim cum Hyperberetæus mensis æstivus esset in patriâ, Hecatombæoni Attico respondens, annumque aperiens, in Syriâ & regionibus vicinis translatus est in autumnum, concurrans cum Pyanepsione Attico, ut illic quoque annum, quemadmodum in patriâ, auspicaretur: Et ceteri menses hunc motum Hyperberetæi sunt secuti. Hæc anni forma epochæ Syromacedonicæ, quam & Alexandream ab' Alexandro, cujus memoriæ dicata fuit, & Seleucidarum à Syriæ regibus Seleuco ortis vocant, magnumque diuturnumque usum habuit in Oriente, usurpatâque est à scriptoribus historiæ pariter Ecclesiasticæ & civilis: ideòque Chronologis cognitu necessaria. Sed interim majores in Syriâ civitates Antiochia, Tyrus, Laodicea, Seleucia, Edessa,

Anni Macedonum in Oriente dominantium, cum epochâ novâ Alexandræ.

Edeffa, Aſcalon epochas quoque peculiareſ ſibi conſtituerunt alias aliis priorēſ, formā tamen anni eādē a Seleuco rege conditore familiae Seleucidarum vulgatā. Verū clariffima fuit Antiochenae civitatis Syriacarum omnium praecipuae, furgens cum die xxxiiii ante eum diem, quo C. Caſar conſulatum ſuum ſecundum cum collegā P. Servilio iniit. C. autem Caſar conſulatum iſtum quidem iſtis Calendis Ianuariis, quae eo ſaeculo honoribus huiusmodi incundis ſolemnes erant, ſed annus Romanus ob neglectas, aut vitioſe uſurpatas intercalationes, uſque adeo tum a cardinibus veris exorbitabat, ut Calendae haec ipſae cum iii die Eiduum Octobris Iuliani convenirent, ſi formam anni a Caſare reformati in anteriora fingamus extenſam. Vnde & hoc ſecutum, ut totus ferē annus primus aerae huius novae Antiochenae cum anno Romano vetere, qui conſulem C. Caſarem ii, & P. Servilium habuit, decurreret. Hyperberetaeus verò inchoans annum illum Antiochenum ſurrexit cum Βοηδομιώνος Attici die primo in Olympiados clxxxii anno iiii, Thoth Aegyptiaci die vi in anno Nabonaſſareo dcc, anno mundi mmm dccc cii iuente. Cauſa autem novae epochae figendae Antiochenis fuit non *εὐτροπία* ſolum conceſſa, ſed tributorum quoque remiſſio impetrata a C. Caſare eodem illo anno poſt Pharfalicam pugnam, & deſictum Cn. Pompejum, cum Caſar Pompejum perſequens in Syriam veniſſet, contendens in Aegyptum. Nam bellis prioribus externis & iſteſtinis penē continuis per multos annos exhausta erat Syria, & grave tributum inſuper a Pompejo ei deſinitum, & a Scauro, Gabinio, Craſſo, Bibulo ſeverē exactum. Et quod graviffimum in hac rerum difficultate, P. Scipio Pompejanus dux, & Pompeij ſocer bello civili tributa multiplicaverat, & acerbē exegerat, provinciamque totam concuſſerat. Quapropter cum gratiffimā libertate hoc quoque beneficium gratius venit: gratiaeque referendae ergo in honorem Caſaris beneficii autoris haec aera ab Antiochenis inſtituta, & anno poſtero quoque a Laodicenis: utraque verò ab Eufebio in Chronico canone notata, ac ſuo loco fixa. Antiochena ex re dicta *χρηματισμός Αντιοχείας*, ut ex Evagrio ſcriptore hitoriae Eccleſiaſticae, qui Antiochenus ipſe fuit, & hac epochā in notando tempore utitur, licet cognoſcere, & periodus annorum ab hac epochā fluentium *Ἰπνεμῆς*, quinquenniis tribus conſtans: unde nata porro eſt Indiſtio Conſtantiniana autore Conſtantino Magno, ara nova & percelebris, per eoſdem circulos annorum xv tempora expediens, quorum & nunc eſt uſus notiſſimus, & tritus etiam iis, qui cauſam & originem eius penitus ignorant. Haec ſecuta eſt Antiochenam poſt *Ἰπνεμῆς* abſolutas xxiiii exactē, complexas annos cclx, quorum ultimo deſinente iniit indiſtio haec Conſtantiniana: quod accidit naſcente die viii Kalend. Octob. anno Chriſti vulgari fluente cccxii, anno verò mundi ſecundum rationes noſtras mmm cclxi poſt dies vii exituro. Is dies fuit, quo Conſtantine victo & everſo Maxentio foediffimo tyranno, Maximiani Herculli filio, ſub quo Roma gemebat, in ipſius urbis aditu ad pontem Milvium clariffimam, & omnibus bonis gratiffimam victoriam peperit, Romamque libertati reddidit, ac gaudentibus univerſis probis ac piis Chriſti nomen publice in urbe profeſſus eſt. Cujus laetiſſimae rei memoriae ara iſta nova fuit conſecrata. Habuere verò & Damasceni epocham peculiarem concurrentem cum anno epochae Antiochenae, ſed furgentem a vere: a qua dependentes aut deſluentes anni ex Calippicā formā cum intercalatione deſultoriā, atque ideo vagi, ſed limitibus tamen certis terminati.

Anni
Romanorum.

Reliquum nunc, ut de annis Romanis dicam. De his quoque, ut de mensibus in diversum abit à maximis viris Iunio Graccho, Fulvio, Varro, Ovidio, Solino, Suetonio, Censorino, Macrobio, Iosephus Scaliger. Istorum hæc est sententia. Romulus exemplo Albanorum, unde originem ipse trahebat, annum suum voluit esse mensium x, dierum ccciiii. Mensium primus ei erat Martius, caput anni. Reliquorum nomina fuere, Aprilis, Majus, Iunius, Quintilis, Sextilis, September, October, November, December. Eorum quatuor erant singuli dierum xxxi, ceteri sex dierum xxx. At Numa Pompilius Romuli successor, ipso illo eruditior, & rerum cœlestium magis gnarus, cum videret istam anni formam nimis enormiter ab utriusque sideris, Solis & Lunæ, rationibus aberrare tum in mensium, tum in dierum numero, eandem sibi bono reip. reformandam putavit. Quo negotio suscepto hoc imprimis secutus est exemplo, ut creditur, Græcorum, ut id, quod institueret, ad Lunæ simul, & ad Solis rationes, quantum fieri posset collimaret. Igitur cum non ignoraret, verum & naturalem annum à Sole effici, ab huius motu proprio tempestates illas statas ac diversas, ver, æstatem, autumnum, hyemem, quæ anni partes sunt, pendere, hinc incrementa & decremента dierum esse in orbem recurrentia, menses verò existimaret Lunæ propriè deberi, ac Lunæ motum sequi, ne quicquam esse aliud quàm tempus à coitu Lunæ cum Sole ad coitum similem, deprehenderetque, interea dum Sol periodum suam absolveret, annumque illum conficeret, huiusmodi temporis spacia inter coitus siderum duos duodecies absolvi, statuit xii mensium annum suum esse oportere. Quos ut compleret, diebus anni Romulei adiecit alios dies L, ut fierent omnes cccliiii. Nam aut observando atque experiundo cognoverat, aut ab astronomis didicerat, tot omnino diebus xii menses huiusmodi Lunares consummari, quorum singuli dies completerentur xxix cum dimidio paulò plus, si naturales accipias, vel ad civilem formam redacti, quæ non nisi totos dies recipit, alternatim haberent dies xxix, & xxx. Deinde, ut numerum parem, velut infauftum (sic enim opinabatur) quantum posset, vitaret, in digerendo anno, Romuleis mensib. sex, quib. xxx dies erant, singulis diem detraxit unum, eosque sex detractos dies priorib. illis L. aggregavit, ut ex omnib. æqualiter divisus duos conficeret menses novos Ianuarium & Februarium, utrumque scilicet dierum xxviii: Martium verò, Majum, Quintilem, Octobrem reliquit dierum xxxi. Sed enim cum hoc modo non solum uterque mensis novus pari maneret dierum numero, verum etiam integer annus, quod maxime ei adversum atque invisum erat, idem pateretur, ut hoc corrigeret, paulò post die uno mensem Ianuarium auxit, magis in eo superstitioni obsecundans, quàm cæli rationibus. Nam horis æquinoctialibus xv ferè majorem fecit hunc annum suum Lunarem quàm Solis & Lunæ rationes secundum medium ipsorum motum ferunt: (xii quippe menses synodici, qui annum Lunarem astronomicum conficiunt, absolvuntur, uti supra in mensium descriptione exposui, diebus cccliiii, & horis ix ferè,) supra modum autem eum, quo Græci utebantur, toto die. Horum enim annus Lunaris in usu civili dies habebat cccliiii, Numæ verò ccclv. Atque ita annum Romanum totum, & omnes ejus menses Numa constituit numero dierum impari, excepto solo mense Febuario: quem nisi talem relinqueret, videbat, id, quod maxime querebat, in toto anno assequi se non posse. Et hinc quidem etiam ob dierum paritatem lustrandæ urbi, & inferiis faciendis dicavit. Verum quia anno huic Lunari cum annuo

annuo motu Solis, quo Solaris annus propriè conficitur, parum conveniebat, (aliquot enim dies hunc illo majorem esse deprehendebatur) ut menses in sedibus suis retinerentur, & aliqua fieret æquatio, ab intercalatione ipse quoque, ut populi alii, remedium sibi quærendum putavit. Quomodò autem, & ubi intercalaverit dies, admodum est in veterum scriptis obscurum. Livius solummodò ita intercalares dies mensibus interponendo dispensasse ait, ut vigesimo quoque anno ad metam eandem Solis, unde orsi essent, plenis annorum spaciis, dies congruerent. Quòd quomodò intelligendum sit, & cum vero congruat, ambigitur. Plutarchus Numam scribit ad æquandos annos Lunæ ac Solis XI dies intercalares usurpasse, & eos duplicatos altero quoque anno inseruisse mensi Februario, mensemq; ἐμβόλιμον, Merkedonium Romanis dictum, ex iis fecisse. Sed vacillat in eo Plutarchus, nec sibi constat, aut certi aliquid affirmat. Id verò significat, eam Numæ intercalationem rudem fuisse, & posterorum emendatione habuisse opus: licet aliud videatur judicasse Cicero, qui libro 11, de legibus institutum id peritè à Numâ; sed posterorum pontificum negligentia dissolutum dicit. Cum Plutarcho videtur Macrobius facere, qui non de Numâ amplius, sed de Romanis loquens docet, eos imitatione Græcorum quolibet octennio dies XC intercalasse, non quidem simul & semel, ut faciebant Græci, sed alternis bienniis XXII & XXIII expensasse mense Februario, putantes idem assequi se hac ratione, quod Græci assequebantur, sed scopo excidisse ob diem unum à Numâ in honorem imparis numeri ad dies Græcos adjectum, abundantem scilicet supra verum modum anni Lunaris. Singulis enim annis octo, totidem dies superfuisse. Quo errore à posteris animadverso, tertio octennio non intercalares XC, sed tantum LXVI inseruisse, eoque modo XXIII superfluos ex singulis illis singulorum annorum collectos neglectosque compensasse: id est, ut arbitror ego, anno XXI III, vel, quod idem est, tertii octennii anno ultimo totum mensem intercalarem, qui tum erat dierum XXI I, omisisse, & insuper diem unum mensi Februario intercalationibus proprio exemisse. Quod sanè tale fuit, si observatum fuit, ut cum rationib. anni Græci annos Romanos pares fecerit, & exhibuerit id, quod institutum à Numâ fuisse Livius asserit, si verba ejus dextrè interpreteris: Potuissetque id in gradu suo annum, annique partes retinere, nisi intercalatorum culpâ esset vitiatum; de quo dicitur postea. Verum, ut jam testatus sum, dissentit à plerisque jam dictis vir summus Scaliger, dubium, an rectè. Ex ejus mente à primis urbis Romæ temporib. anni Romani Lunares fuere, Lunæ motui proximè accomodati: constitueruntque statim ab initio mensibus XII Lunaribus, diebus CCC LV; atque ita horis tantum XV, & horæ sextante, scrupuloq; uno tempus XII mensium Lunarium, qui à sifygiâ ad sifygiam definiuntur, excessere. Mensium eorum quinque fuere cavi, Martius, Majus, Quintilis, October, December, singuli dierum XXIX, reliqui septem pleni dierum XXX. Post, quia numerus par infaustus habebatur, ad declinandum eum, Martius, Majus, Quintilis, October, (ait Scaliger) facti sunt dierum XXXI, cæteri dierum XXIX, excepto Februario, cui relictæ dies solum XXVI II. Et Martius quidem ab initio fuit mensium princeps annum inchoans, quam satis constet, Romam Palilib. esse conditam, quæ ad adultum Aprilèm pertinebant. Deinde caput anni à vere ad brumam translatum, & Ianuarius auspicator anni factus. Ne verò annus perverteretur, & menses æstivi cum festis & solennitatib. suis in loca hybernorum transirent, intercalationib. quoq; cautum est. Intercalandi ratio hæc instituta. Cum deprehensum

esset Solarem annum vertentem Lunari majorem esse diebus XI cum quadrante, altero quoque anno mensem minorem intercalabant post Terminalia, quæ incidebant in diem XXII aut XXIII Februarii, ut Februarius altero tum mense inserto velut turgeret, aut scinderetur, vel, ut Varro tradit, diebus post Terminalia reliquis intercalari mensi ascriptis fieret mutilus. Et intercalatio hæc alternis XXII aut XXIII dierum erat, cum quarto quoque anno diebus XI, quibus Solaris annus lunarem semper vincit, dies unus ex quadrante residuo collectus accresceret. Mensis intercalaris à solvenda mercede Merkedonius fuit nuncupatus. Sed hoc modo quolibet quadriennio quatuor solidi dies succrescebant supra rationes Solis. Nam quadriennium tale dabat dies integros MCCCCLXV, quadriennium verò Solare, id est, ex quatuor annis solaribus vertentibus confectum diestantum MCCCCLXI. Itaque, ne eam ob causam menses in sedeas lienas transirent, festaque hyberna in æstatem commigrarent, & contrà, quotiescunque ex diebus illis quatuor collectis dies XXII provenissent, quod annis XXII exactis fiebat, intercalaris mensis Merkedonius totidem dierum omittebatur, horæque reliquæ XII, quæ Merkedonio adhærebant, reservatæ sequentis biennii totidem horis addebantur, proveniebatque Merkedonius, uti solet altero biennio, dierum XXIII. Sic adæquabantur Lunares Romanorum anni cum rationibus Solis, & absolvebatur Romana periodus annis illis XXII: quæ periodus toties repetita, quot anni erant in lustro, faciebat tempus, quod Romani SÆCULUM vocabant, annorum CX, in cuius circumactu ludi sæculares fiebant. Intercalandi autem omittendique hæc ratio pontificibus Romæ erat commissa, ut Athenis Hierophantis, & in Elide Basilis. Sed hi non negligenter solum, sed & improbè hoc munere functi, prout cuique, qui in magistratu aut administratione publicâ erat, prodesse aut nocere cupiebant, dum vel extendunt vel arctant ei tempus, totam rem pessimè confuderunt, ut nihil annis Romanis videretur deformius & exorbitantius. Vnde factum, ut hyberni menses autumnum, autumnales æstatem, æstivi ver, verni hystem occuparint. Cui malo mederi tandem C. Cæsar constituit, adhibito in consilium Sosigene Astronomo Ægyptio. Is igitur, ut pontifex Maximus, annum ad metam retracturus, & in stabili gradu in posterum tempus collocaturus, eo anno, quo ipse III Consul erat cum Æmilio Lepido, qui & intercalaris erat per se, mensemque Merkedonium dierum XXIII recipere debebat, & initium duxerat ab eo die, cui decimus quartus Octobris in formâ emendatâ competebat, in universum, annumeratis quoque Merkedoniis, dies intercaluit LXXIX, ita ut annus ille fieret dierum CCCCXLIII. Deinde anni sequentis Kalendas Ianuarias, quibus ipse quartum Consulatum solus iniit, auspiciatus est ab eâ nocte, quâ Sol ad *κεντρὸν χειμῆρον* ex opinione priscâ, id est, ad VIII partem Capricorni, uti à Sosigene accipiebat, accedebat. Simul reliqua constituit, mensium aliis XXX aliis XXXI, soli Februario XXIX dies dedit, totum annum diebus CCCCXLV finivit, horas æquinoctiales VI residuas ad totam revolutionem Solis cum anni modo æquandam quarto quoque anno, cum in diem unum excrevissent, post diem XXIII Februarii intercalari iussit, sic annum deinceps quasi pari passu cum Sole iturum, ac sine vitio futurum opinatus. Sed fefellit eum opinio non rei vitio, sed temporum & hominum. Nam cum ipse anno proximè secuto in consulatu suo V Idibus Martiis cæsus esset, turbatâ rursus bellis civilibus rep. & simul perperam mente Cæsaribus & Sosigenis à pontificibus, quorum hæc cura erat, intellectâ, non quarto quoque anno, sed tertio intercalatum est: atque

Anni re-
formati à
C. Iulio
Cæsare.

atque id factum sapius, donec Cæsar Augustus pacatâ rursus rep. & vitio animadverso suspensis ad tempus intercalationibus rem prolapsam restituit in integrum: simulque menses quosdam auxit, quosdam minuit, manente eadem anni summâ, quam C. Cæsar antè constituerat, denique in hanc formam, quâ jam utimur, annum redegit. In quâ formâ si ex longo intervallo scrupulorum paucorum, sextantis scilicet unius horæ, & scrupuli insuper unius, quibus anni civilis modus annum tropicum vincit, habita fuisset ratio, in eodem adhuc vestigio stantem annum nunc haberemus, quo cum C. Cæsar Consulatu suo IIII collocavit: Id si esset, Kalendas Ianuarias, Sole VIII gradum Capricorni occupante celebraremus, quas jam, eodem sidere sub XX gradu Sagittarii posito, celebramus. Hæ Kalendæ Ianuariæ à Cæfare reformatæ novam Epocham dedere, à quibus profluentes anni à reformationis autore, ut Censorinus nos docet, Iuliani sunt vocati: quorum numeratione sequentium temporum series est conservata. Kalendæ convenere cum Olympiadis CLXXXIII anno III fluente ab æstatis medio, cum Nabonassari anno DCCIII labente à V die Septemb. reformati, ut ex Censorini & Ptolomæi rationibus & demonstrationibus aliis liquet, cum mundi anno secundum rationes nostras MMMDCCCXV incipiente ab autumno, denique cum anno ante natalem Christi vulgarem, quo hodie utimur, XLV ineunte. Æram Iulianam secuta est alia post annos absolutos XVIII, ineunte anno XIX, Augustæa nominata, in imperio Romano per occidentem & Africam signandis actis publicis plurimum usitata, ut Conciliorum Ecclesiasticorum monumenta ostendunt. De ærâ Christianâ, quæ ducitur à natali Christi, dicere non est necesse. Nam utitur annis Iulianis, & alioqui nihil est ejus usu etiam vulgò notius. Loquor de ærâ vulgari, quæ vero natali æterni nostri regis duob. & trimestri posterior est, à quâ propter usum toti Christianismo communem non est recedendum. Vti eâ capit in chronologiâ Eusebius, deinde Hieronymus, & Prosper, qui supplementum Eusebii scripsere, sed anno integro hanc nostram, quæ in vulgari usu nunc est, antevertentes. Post hos græ usus quasi intermortuus est, temporaque sunt æris aliis notata, donec extitit Dionysius Abbas Romanus cognomento Exiguus tempore Justiniani imperatoris, qui novo cyclo Paschali in usum Ecclesiæ constructo & publicato, quem auspiciatus est ab anno imperatoris illius VI, sed initium ejusdem æræ Christianæ affixit, docuitque à natali Christi annos numerare. Quanquam ne tum quidem usus græ hujus cursum suum tenere potuit, sed post annos domum ab eo tempore CC & amplius invaluit, & hinc inoffensus ad nos pervenit.

Ærâ
Augustæa.

Ærâ
Christianâ.

Finem hic de annis facerem, nisi *Hegira* Mahumetana aurem mihi velleret. Ita Epocham suam Musulmanni, & Turcæ vocant, quæ initium capit ab eo anno & die, ut scriptores ejus gentis tradunt, quo Mahometes pseudopropheta ob novum dogma suum coactus est Mechâ urbe Arabiæ primariâ profugere. Fuit autem annus ille à natali Christi vulgari seu Dionysiano DCCXXII, dies XVI mensis Iulii, Veneri dicatus, cujus sydyus *قمر* antiquitus Arabes ante alia venerati sunt, atque ob id feria VI, quæ Veneris est, ipsis est sacra, quemadmodum Iudæis VII, & Christianis prima. Forma annorum in hac Epochâ purè putè Lunarum est, ut & illa, unde hæc defluxit. Nam Arabes multò ante Mahumethem Lunaribus annis sunt usi, primùm restrictis intercalatione defultoriâ, deinde solutis. Intercalatione sunt usi ad ætatem C. Cæsarum primi Romanorum monarchæ. Ut enim Lunares annos ad Solis

Hegira
Mahumetana.

rationes reducerent, quoties res poscebat, mensem intercalabant non eundem semper, ut faciebant Iudæi, sed ordine alium post alium, donec omnes intercalati essent: quam intercalandi rationem clarissimus Scaliger desultoriam vocat, Hagarenis & Damascenis usitatam. Quibus, cum orbis ille intercalatorum mensium absolutus esset, periodus intelligebatur absoluta, constans annis Iulianis cxxxviii, periodis Calippicis iii, cyclis Lunæ xii. Deinde eo anno, quo Cæsar annum Romanum reformavit, cum Muharram, qui solet iis mensium undecimus esse, fortè surgeret cum primis Kalendis Ianuariis Iulianis reformatis, & simul concurreret feria vi Arabib. ut diximus, sacra, placuit illis inde quoque novam annorum rationem, novamque seriem auspicari, id est, Epocham novam constituere, quæ cum Iulianâ & anno & die congrueret. A quo principio & Muharram princeps mensium ipsis factus est, & ommissa omnis intercalatio, annique caput solutum sine fine vagari permissum, ut anni nostri omnes partes pererraret, multò celerius, quàm *Sab* apud Ægyptios. Nam cum Lunaris annus civilis diebus, cccclxii & horis paulò minus ix constet, Solis autem diebus cccclxv cum quadrante conficiatur, annis Solaribus Iulianis xxxiiii caput hoc anni Lunaris totum annum Iulianum percurreret, & totidem anni Iuliani Arabicos vagos habebunt xxxiiii cum diebus paucis. In quâ annorum formâ, & capitis vagi revolutione cum eo tempore, quo Mahumethes Mecha profugit, ut volunt Musulmanni, neomenia Muharram concurreret cum die xvi Iulii Iuliani, & feriâ vi *Φωσφόρος* sacrâ, placuit rursus Mahumethis cultoribus mandante, ut ajunt, ipso novam Epocham illic figere, manente eadem anni formâ; quâ ad præsens usque tempus Turcæ & Saraceni Arabes utuntur. Neomenias autem statuunt non in coitu luminum, quod alioquin in annis Lunaribus legitimum est, ut apud Iudæos, sed à primâ Lunæ apparitione post coitum, cum corniculata videtur: ab Arabib. tum Nalka dicta, quod significat soleam equinam. Quam apparitionem anxie observant, & tripudiis atque acclamationibus veluti salutantes excipiunt. Id pertinet ad diem à coitu tertium, isque dies neomeniæ status habetur. Quâ quidem anni formâ, cum æquabilis minimè sit, & sit valde perplexa, ne ipsi quidem Turcæ ac Saraceni, quanquam in notandis actis publicis & privatis eâ utantur, tamen in definiendâ hominum vitâ utuntur, sed ejus loco annis Solaribus. Et tamen, quod mirere, latissimè non per Arabiam solum, & imperium Turcicum, sed etiam per Indiam ejus usus valet apud illos, qui Mahumethis impietatem sequuntur. Quanquam hi non à primâ Lunæ *Φάση*, sed die eo, quæ coitum Solis & Lunæ præcedit, menses suos ordiantur, atque etiam nunc non ab Hegirâ Mahumethanâ, sed ab editione Iulianâ, hoc est, à Kalendis Ianuariis primis à Cæsare reformatis annorum suorum seriem repetant, quemadmodum ante Mahumethem ab Arabibus quoque ostendimus factum.

DE PERIODIS ANNORVM.

DE annis hucusque. De periodis ipsorum pauca addam. Magnus enim eorum usus est non solum in Astronomicâ disciplinâ, sed etiam in Chronologicâ. Nam multò certior ratio temporis est, quæ periodis conficitur, quàm quæ ex annis singulis aut pluribus collectis, propterea quod, qui colliguntur anni ex autorib. non omnes absoluti sint, sed aut appendices partes aliquas habeant, ut menses vel dies, aut defectum patiantur. Item quod tempus cum caractere periodi alicujus notatum est, id minus dubitationis habere potest, quàm quod caractere destituitur.

stituitur. Sunt autem certi annorum numeri, qui in orbem redeunt: cujusmodi in diebus sunt *εβδομάδες & ὀγδοάδες*. Et sunt aliae minores, aliae majores: & hae sepe ex pluribus minoribus conficiuntur. In mi-

Periodus
Olympi-
dica.

norum genere sunt nobilissimae *πρῶται εὐρησθέντες* Graecae, & in his maximè Olympiades Elidenses, custodes integritatis canonum Chronicorum in rebus Graecis, & multis quoque barbaris, ut postea docebimus. Ex iis geminatis Octaeterides sunt conflatae ad æquanda propius Solis Lunæque tempora: quarum singulas annis vertentibus solidis *vxxi*, & diebus solidis uno minus *c* definitas fuisse Censorinus affirmat. Ut verò illae

etiam *πενταετηρίδες*, sic hae quoque *ἑνεαετηρίδες* dictae sunt, propterea quod illae quinto quoque anno, hae nono redirent, quemadmodum idem nos docet Censorinus. Post has *δωδεκαετηρίδες* fuere, quas annos Chal-

ἑνεαετη-
ρίδες
Metonica.

daicos dixere, quòd à Chaldaeis genethliacis maximè usurparentur in praedictionum disciplinâ. Sed clarissima *ἑνεαδεκαετηρίς* Metonica, quam *δεκαενηνεαετηρίδα* etiam Censorinus vocat, annos complexa *xix* so-

lulares, menses lunares seu novilunia *ccxxxv*, dies verò sexies mille non- gentos quadraginta, quibus Meton ejus autor æquari quàm proximè mo- tum Solis & Lunæ rebatur, hoc modo ut, quo caeli loco conjunctio utri- usque fuisset in periodi initio, eodem rursus fieret cum periodi fine: pu- blicata Atheniensibus ab autore, ut Diodorus Siculus tradit, Apseude Athenis Archonte, Olympiadis *lxxxvi* anno *iiii* prope exituro, die

scilicet *xiii* Scirrophorionis, & ut Ptolemæus scriptum reliquit eodem Apseude Athenis archonte, anno Nabonassari *cccxvi*, die *xxi* Pha- menoth mensis Ægyptiaci: quod tempus congruit cum die *xv* Julii Iu- liani, & anno ante vulgarem natalem Christi *ccccxxxii*, mundi verò secundam computationem nostram *mmmdxviii*. Statuta verò *veo- πλεσία ἐκατομβαιῶν* Πρυτανείας novilunio vero cohærens eo ipso die jam dicto in meridie, cum ante dies *xix* ab eodem autore Metone Sol- stitium observatum fuisset. Ita caractere certo & infallibili tempus hoc insignitum est, ut errari in eo non possit, novilunio nimirum inci- dente in diem *xiii* Scirrophorionis, & *xix* post Solstitium æstivum, quod excepto eo anno, aliquot annis antè & post accidere non potuit. Is autem fuit annus proximè præcedens bellum Peloponnesiacum. Ve-

Periodus
Calippica
annorum
lxxxvi.

rùm cum deprehensum à Calippo esset, qui cum Alexandro magno vixit, periodum hanc à verâ deficere horis *vii* cum quadrante & paulò plus, ab eo nova periodus composita est, Olympiadis *cxii* anno *ii*, quo an- no Alexander Darium difficillimo prælio ad Arbela vicit Kalendis Octo- bribus, conceptaque formâ duplici, *πρυτανείας* Atticæ, & populari: utra- que complexa *ἑνεαετηρίδας* *iiii*, *πρῶται εὐρησθέντες* *xix*, annos tam Luna- res quam Solares *lxxxvi*. Quarum prior Atheniensibus edita fuit eodem anno Olympiastico & Attico exeunte, initio *ἐκατομβαιῶν* Lu- naris seu Prytanici ducto à die Junii Iuliani *xxviii*; quæ emendatae sunt rationes Metonicae: altera Macedonibus in Syriâ publicata anno *xii* à morte Alexandri, *xix* vertente à prælio ad Arbela; cujus caput fuit *veoπλεσία* Solaris Audinæi Macedonici veteris, qui tum locum de- dit, ut antè ostendi, Hyperberetæo, ex statione æstiva commigran- ti in autumnalem. Et existimat Sealiger hanc posteriorem perio- dum ab Atheniensibus quoque receptam fuisse in usu, cum Macedoni- bus parerent. Hanc periodum alia excepit in Græcia Hipparchæa dicta ab autore Hipparcho astronomo nobili, constans annis solaribus *ccciiii*, ad emendandum id, quod Callipicis rationibus ad motus lu- minum adhuc deesse deprehendebatur, sed ad vulgum & usum popula-

Periodus
Hippar-
chæa an-
norum
ccciiii.

rem nihil faciens, solis autem astronomis cognita & usurpata.

*Periodus Damasce-
norum &
Agarenorum.*
*Sarus
Persarum.*
Apud Damascenos & Agarenos in usu fuit periodus peculiaris, quâ absolvebatur intercalatio omnium mensium in orbem recurrens, continens periodos Calippicas tres, ἐννεαδεκαετηρίδας XII, annos Solares Iulianos CCXXVIII. At Persæ veteres periodum habebant lustrorum quadriennium xxx vel annorum cxx, quorum ultimus erat mensium XIII. Hanc Sarum magnum, id est, mensem magnum vocabant, quo duodecies repetito, magnum annum conficiebant, quem Salchodai, id est, ἑτὸς ἡεῖ, nominabant, complexum annos Iulianos MCCCCXL. Rursus iidem Saro magno per xxx multiplicato Sarum maximum faciebant continentem annos ter MDC. Eadem est anni magni ratio apud Chaldaeos cum Salchodai Persico, nisi quod magni menses Chaldaici antevertunt perpetuò Persicos annis Solaribus xx. In utràque autem hac periodo, Chaldaicâ & Persicâ, quemadmodum & in annis ipsarum, caput surgit cum principio veris. In Ægypto autem sacerdotes ex quaternis annis, quibus ἐνδιαθέτως diem unum semper intercalabant, lustra περαετηρίκα colligebant: ex lustris trecentis sexagenis quinis, quot dies sunt in anno Solari Iuliano communi, annum magnum Ægyptiacum conficiebant, quem ἑτὸς κωνικόν, hoc est, annum canicularem propter Caniculæ ortum indigetabant. Itaq; in eo singula lustra περαετηρίκα idem faciebant, quod singuli dies in anno solari communi: Constabatque annus ille magnus annis Solaribus Iulianis MCCCCXL. Quo temporis spacio, ut antè quoque diximus, annorum Ægyptiacorum vagorum caput, cui θωθ nomen, totum annum Iulianum pererrat, & ad idem principium redit; intereaque dies CCCLXV, quot annum Ægyptiacum vagum & Iulianum communem conficiunt, intercalantur. Quam ob causâ ἑτὸς illud κωνικόν ut MCCCCXL annos Iulianos, ita MCCCCXVI Ægyptiacos vagos continebat: unus quippe annus ex diebus illis CCCLXV intercalatis accrescebat. Sed Iudaicæ annorum periodi longè maximi momenti sunt in ratione Chronologicâ. Nam in historiâ vetere notatæ aliquoties characterem præstant irrefutabilem; quod progressus docebit. Sunt autem duæ, ἑπταετηρίς & ποσαρχικὸν ἑννεαετηρίς ex septem Heptaeteridibus confecta: ista ἐβδομάς annalis dici potest, hæc Iobel vel Iubilæum in sacris literis appellatur. Prioris annus ultimus Sabbaticus, posterioris annus gratiæ, aut Iobel audiebat. In illo terra quiescebat à cultu: in hoc & æs alienum, & servi dimittebantur. Utrâque periodus ab eodem principio cæpit, nimirum ab exordio autumnus illius primi, quo Israëlitaë terram Cananæam autore Iosua divisa primùm incepterunt colere anno mundi MMD ineunte; anno exodi ex Ægypto XLVII fluyente, ante Christi natalem vulgarem MCCCCI itidem labente, ante Olympiadum initium DCLXXIII similiter currente. Quæ periodi diligentissimè observatæ sunt à populo in quavis fortunâ, etiam in ipsis exiliis, quemadmodum & hebdomades dierum. In quibus hoc quoque admiratione dignum est, quod si earum methodum in anteriora converteris, initium utriusque deprehendes accuratè cum initio mundi coincidere: aut vice versâ, si methodum earundem à conditu rerum exorsus fueris, & in consequentia deduxeris, reperies exitum in hoc initium ἐπιαιτηρίδων & jubileorum legalium aut Mosaicorum exactè incurrere.

*Periodi
annorum
Romanæ.*
De periodis Romanis antè etiam quædam dicta, ubi annorum Romanorum ratio est exposita. Itaque hic de iisdem strictim. Brevis-
simum periodum Romani habebant lustrum quinquenne, sic dictum, quod ejus initio semper arma civium lustrarentur, & lustralia sacra cum censu solenni fierent: cujusmodi lustrum primum conditum esse à Servio Tullio

Tullio rege anno regni ejus x docet eruditissimus Scaliger: Deinde observatum idem perpetuâ serie ad postrema Romanorum tempora, curantibus post ejectos reges primùm Consulibus, deinde Censoribus, quorum hoc præcipuum erat officium, & imperium quinquenne cum lustro decurrens. Sed major hac apud eosdem periodus altera erat, complexa annos xxii; quo temporis circumactu ad anni rationem intra metas continendam Merkedonius mensis intercalaris semel omittebatur, idque anno ultimo, ut vetus ratio habebat cum mensis Martius annum inchoaret, exituro. Atque ita in periodo illâ erant biennia *ἑμβόλιμα* tantùm x, & unum sine intercalatione. Incipiebat verò periodus major, quæ prima in ordine erat, à primo lustri anno, ut secunda à tertio, tertia à quinto, quarta à secundo, quinta à quarto. Sic toties repetitâ hac periodo, quot anni erant in lustro Romano, & orbe illo per omnes lustri annos circumacto absolutoque (nam sexta periodus rursùm ab anno lustri primo initium ducebat) maxima periodus Romana conficiebatur, quam SÆCULUM diximus vocatam esse: quæ erat lustrorum xxii, periodorum majorum v, annorum cx, ut eam rationem in sæculo lustro haberet, quam in periodo majore annus, & item eam rationem in eodem sæculo periodus major, quam in lustro idem annus. In cuius sæculi auspicio ludos Romani solennes solent edere procurantibus xviris, quos ludos sæculares nuncupabant, iisque carmen festum accinebant, cujusmodi Horatius scriptum à se posteris reliquit, cui titulus est, sæculare, compositum in honorem eorum ludorum, quos Augustus Cæsar quintos in ordine edidit anno urbis Romæ dcccxxxvii, C. Furnio & P. Junio Consulibus. Hoc sæculi spacium, uti ex ipsa serie, quam in xv virum commentariis invenisse se Censorinus tradit, qui primos ad annum urbis ccxcviii M. Valerio, & Sp. Virginio cons. refert, ita ex carmine Horatii jam notato, clarissimè effulget. Ait enim poëta:

Certus undenos, decies per annos

Orbis ut cantus, referatque ludos,

Ter die claro, totiesque gratâ

Nocte frequentes.

Sciendum tamen, etiam centesimo quoque anno urbis conditæ ludos & spectacula Romæ esse edita sub. Cæsaribus, ut observatum à Claudio atque aliis, imprimisque à Philippis patre & filio, qui millesimum annum summâ magnificentiâ celebrarunt. Et hæc de periodis Romanis veteribus. Verùm cum rationes has ex libidine suâ imperatores posteriores turbassent, successit periodus alia à Constantino Magno imperatore instituta eo anno, quo ipse urbem Romam oppresso Maxentio tyranno fædissimo cæpit, paulò antè quoque à nobis memorata, cum de annis Antiochenis dicereamus. Ea ex *Ἐπιπέμης* Antiochenâ velut derivata, cum fortè cum exitu *Ἐπιπέμης* illius vigesimæ quartæ casus Maxentij concurreret (occubuit enim Maxentius, & urbs Roma capta, anno Christi vulgari cccxii, die xxiiii Septembris, cum Kalendis Octobrib. initura esset apud Antiochenos & alios, quibus eadem gratia ab imperatoribus facta, *ἐπιπέμης* xxv, & annis Antiochenis cccclxi) Constantinusque, restitutâ Romanis fortunâ meliore, in annos quindenos tributa per omnes imperii provincias ordinaret, ex ipsâ re INDICTIO est nominata, complexa totidem annos xv, ac lustra quinquennia iii. Obtinuit verò usus ad hæc usq; tempora perdurans, ut in hac ÆRA non circuli solùm toti quindenorum annorum, sed singuli quoque in iis anni, quod frequentissimum est, indictionum nomine censeantur, hoc, est cuiusque circuli, aut *πεντεκαιδεκάετηρίδος*

Quod hæc de perpetuâ & constanti observatione lustrorum dicitur ex mente Scaligeri, ei contradiit aperte Censorinus capite xviii sub finem. Attamen cum Scaligeri mente videtur convenire, quod de Catone affirmatur, eum scilicet ex lustrorum ratione repetitâ tempora Romana restituisse.

Indictio- nes.

ἡμεῖς annus primus, secundus, tertius, quartus & cæteri ad totum circulum πεντηκαιδεκαετηρον confectum indictio prima, secunda, tertia, quarta ac deinceps ad circuli finem nuncupentur. Res tritissima tabellionibus publicis in notandis temporibus. Sed tenendum hæc, indictio numerum species esse tres, Romanam, Constantinopolitanam, Pontificiam, differentes inter se solis capitibus diversis. Ex quibus Romana, quæ & imperatoria hodie dicitur, ut est à Constantino Magno mox ab initio instituta, & ab imperantibus in occidente servata, surgit à die XXI III Septembris Iuliani: cujus usum tabelliones in Germaniâ & regionibus imperio Germanico coherentibus retinent. Constantinopolitana autem caput habet affixum Kalendis Septembribus, antevergens perpetuò Romanam totis diebus XXI II, usurpata imperatoribus Constantinopolitanis etiam in ipsâ Italiâ, ac urbe Româ, cum hæc iis parerent, ut ex epistolis Gregorii Magni pontificis apparet. Pontificia autem novissima à Pontificibus Romanis diu post tempora Gregorii introducta initium ducit à Kalendis Ianuarii, ut & annus Iulianus vel Christianus, quadrimestri tempore Constantinopolitanam, trimestri cum diebus VII Romanam perpetuò sequens. Cæteroqui par omnium ratio, ac methodus eadem: in quâ character temporis infallibilis, & ad enodandas quæstiones chronicas insignis, ut postea liquebit.

Præter periodum hanc civilem, & ἐννεαδεκαετηρίδα Metonicam, quam computo ecclesiastico accommodatam Christiani cyclum Lunæ nuncuparunt, in eodem ecclesiastico computo alia etiam ab iisdem Christianis recepta in usum est, quæ cyclus Solis est dicta, complectens quatuor annorum hebdomadas, hoc est, annos absolutos XXVIII: cujus cycli circumactu literæ feriarum VII, A, B, C, D, E, F, G, sic dictæ, quod ferias fingent, servatâ ratione bisexti quarto quodque anno, quo uni feriæ primæ, quæ dominica vocatur, duæ literæ serviunt, in orbem revertuntur: unde feriarum per omnes totius anni dies notitia & utilissima chronographo, & jucundissima dependet. Deniq; ex hoc, & ex indictio numerum cyclo, & ex Enneadecaeteride in sese ductis à Iosepho Scaligero extracta est nova periodus maxima annorum Iulianorum septem MDCCLXXX, plurimos per insignes usus habens, quem, quod ex Iulianis annis constet, Iulianam autor appellavit. Hæc non solum omnia sæcula mundi complectitur, sed annis DCCCLXIII integris, & mensibus paulò minus X epocham mundi conditi ex hypothese antevertit, (nam primordia rerum ad vergentem mensum Octobrem anni DCCCLXIII à capite periodi hujus pertinent) & post hunc annum, quo hæc scribo, qui est à natali Christi secundum Dionysium MDCIX, adhuc annos MDCLVIII, antequam compleatur, habet reliquos. Ratio verò ejus talis est, ut συνδρομή primæ indictio numerum, & primi cycli Solaris, & item primi cycli Lunaris vel ἐννεαδεκαετηρίδος in capite periodi statuatur, non reditura nisi in ejusdem periodi fine; deinde ut æræ Iphiteæ seu Olympiadice caput intelligatur affixum anno periodi hujus MMMDCCCXXXVIII, cyclo Solis XVIII, Lunæ V, & æræ Nabonassari caput anno ejusdem MMMDCCCCLXVII, cyclo Solis XIX, Lunæ XV, itemq; primus annus à Iulio Cæsare reformatus cum anno periodi MMMMDCLXIX, cyclo Solis XXI, Lunæ XIII; & primus æræ Christianæ vulgaris cum periodi MMMMDCCXIII, cyclo Solis X, Lunæ II, à principio ad finem comparatur: unde cætera hujus generis æstimari possunt. Anni autem omnes periodi formæ Iulianæ censentur, non solum qui à reformatione Iulianâ in consequentia descendunt, verum etiam qui ab eadem in anteriora porriguntur ad ipsum usque caput. Ex quibus utilitas hujus

Periodus
Iuliana, m-
venti lo-
sephi Scali-
geri: & ejus
usus maxi-
mi.

hujus periodi conspicua fit. Nam anni hi Iuliani ut planissimi per se & notissimi nobis, ita & cum motu Solis atque anno naturali proximè respondentes, & pares inter sese, si bisexta excipias, tanquam perpetuarum scalarum gradus quidam æquales per universa mundi sæcula extenduntur, ad quos annii alii variarum formarum, quemadmodum & partes ad partes, velut ad regulam notam & certam applicantur: & simul eventus in aliorum diversorum annorum serie per universum historiæ corpus annotati hisce annis, & eorum partibus velut notis & certis locis affiguntur. Præterea cognito cujuslibet eventus loco, id est, anno ac anni parte in periodo hac Iulianâ, si anni ejus numerum divideris per xv, id quod à divisione superest, monstrat indictionem currentem, si eam cognoscere desideras; aut si nihil superest, ostendit tempus id ad ultimam indictionem, hoc est, ad xv circuli annum pertinere. Similiter si numerum illum partitus fueris per xix, residuum significat cyclum Lunæ tum fluentem, vel numerum aureum, id est, annum *εννεαδεκαετηριδ* cum eventu & tempore illo congruentem. Item, si eundem numerum divideris per xxviii, id quod à divisione reliquum manet, exhibet cyclum Solis, ut vulgò vocant, hoc est, cycli solaris labentem annum: aut si à divisione tum hic tum illic nihil restat, arguit cycli annum postremum cum eo tempore, de quo queritur, congruere. Est autem utriusque hujus cycli Solis ac Lunæ, quemadmodum & indictionum cognitio in eventis propositis perutilis chronologico, imò & necessaria, propter characteres, quos secum periodi hæ trahunt. Quòd patebit ex iis, quæ de characteribus quamvis strictissimè dicemus. Rursum diviso anni propositi numero in periodo Iulianâ per vii, modo eodem cognosces annum hebdomadis Judaicæ fluentem: quòd idem numerus anni mundi cognitus præstat accuratissimè; quemadmodum & annum Iubilæi labentis, si numerum eundem secueris per xlix, quod annus periodi hujus præstare non potest, nisi à numero ejus prius xxx abjiceris. Demum abjectâ unitate de numero anni in eadem periodo, & reliquo per quatuor diviso, si nihil remanet, indicium est annum eum *εμβολιμον* seu bisextilem esse; si verò aliquid remanet, id annum *παραετηριδ* illius communem demonstrat: ad quam rem in annis Christi, ne abjectione quidem ullâ est opus. Ceteros usus periodi hujus Iulianæ volens hæc prætereo brevitatis causâ: cujus hoc velut privilegium præcipuum est in chronologicâ ratione propter annorum formam, quòd characterib. omnis generis recipiendis nulla alia sit æquè conveniens; in quo magnum inest & constans ratio ex annorum aliorum ac periodorum cognitione & consideratione characterum dependens. De quâ re accuratius dicere hoc loco brevitatis proposita non finit. Quomodò verò menses diesque annorum aliorum aptari aut connecti mensibus & diebus Iulianis quam expeditissimè possint, id à Iosepho Scaligero in canonibus Isagogicis propositis præceptis & tabulis luculentè est demonstratum: ad quem lectorem remitto. Satis de periodo Iulianâ. Cujus rationes cum ipsis annis Iulianis, dum mederi vitio temporis, quo celebrandum pascha est, conatus fuit, insigniter turbavit Gregorius xii Papa Romanus, malèque de universâ chronologiâ meruit. De quo præclare dixerunt multi; imprimis verò ipse Scaliger, & luculentissimè & doctissimè amicus meus & collega carissimus Nicolaus Mulerius. Itaque me quicquam de eodem hæc dicere non est opus, nec operæpretium.

Est & Arabibus peculiaris periodus *τριακονταετηρις* ingeniosa & insignis, annorum Arabicorum xxx, communium quidem xix, *υπερημερων* vel interca-

Periodus
Arabica

intercalarium XI. Annus verò Arabicus est semper mensium XII, alternis plenorum & cavorum, præterquam in anno *ὑπερημέρα*, qui est uno die longior quàm communis, cum ultimus mensis ex cavo fit plenus. Et ex hac periodo septies repetitâ fit iisdem periodus *ἑβδομαδική*, quâ characteres neomeniarum Muharram redeunt in orbem, inquit Scaliger. At cyclus magnus Iulianus neomeniarum Muharram est systema annorum Iulianorum CCXXVIII, quo intervallo neomeniæ Muharram redeunt in orbem in diebus Iulianis.

Periodus
Gelalæa
Perfarum.

Cyclus autem magnus Arabicus neomeniarum Muharram est systema annorum Arabicorum CCXXXV, concurrens cum cyclo magno Iuliano, ait idem Scaliger. Habent quoque Persæ recentiores periodum propriam, quæ Gelalæa aut Sultanica dicitur, ex quâ vigesies quater sumptâ periodus alia major existit, continens annos DCXLVIII, cum rationibus Solis tropicis proximè conveniens.

DE CHARACTERIBVS ANNORVM.

Chara-
cter tempo-
râ, quid,
et quoti-
plex.

CHARACTERUM magnus est usus in chronologiâ, ut certitudo teneatur, & errores corrigantur. Est autem character nota quædam anno cohærens, & eum ab aliis proximè sequentibus & præcedentibus discernens. Et est aut cœlestis, qui & naturalis, aut civilis. Cœlestis, quæ in cælo accidit: civilis, quæ existit ex ordinatione temporum civili. Cœlestis aut ad Eclipses pertinet, aut ad novilunia, aut plenilunia, aliòsve Lunæ ad Solem situs: Civilis ad ferias, ad festa mobilia, ad annos periodorum, cuiusmodi sunt sabbatici in reb. Iudaicis, & qui ad hos referuntur in hebdomade annali, item anni Iubilæi, & qui ad circulos eorum pertinent, indictiones, cycli Solis, ac Lunæ, anni Olympiadæ acta aut panathenæis majoribus celebratis notati, aut ad eos relati, anni Iustrici Romanorum, aut sæculares aut similes, item epocharum, aut regum cum annis aliis ejus generis, quorum initia nota sunt, copulati. De cyclis Lunæ ambiguum videtur, potiusne civilibus, an cœlestibus characteribus sint annumerandi. Nam cyclis repertis mobilia festa patefiunt, quæ juris positivi sunt; at cyclorum ratio motum syderum sequitur, atque inde dependet.

Exempla
Characte-
rum.

Exemplis illustranda res est, ut usus characterum conspicuus fiat, & quid propriè characteres vocemus, magis magisque appareat. Eclipsis sive Solis sive Lunæ inter cœlestes character nobilissimus est. Ea si cum eventu aliquo copuletur in historiâ, præsertim si certum anni tempus ut ver, æstas, autumnus, hyems, aut mensis aut dies addatur, maximè verò si cœli quoque locus, sub quo Eclipsis acciderit, designetur, astronomicus calculus demonstrat, ad quem annum sive Iulianum in Iulianâ periodo, ærâve Christianâ, sive Ægyptiacum in ærâ Nabonassari, sive Olympiadicum in ærâ Iphitæâ, sive quemvis alium eventus iste cum eclipsi necessariò referendus sit, ut dubitandi locus superesse non possit. Cœli enim motuum certæ leges & vices sunt, quæ fallere nos non possunt. Eadem novilunij ac plenilunij ratio est, si cum mensis die, aut cœli loco ea connexa eventui aut rei gestæ jungantur. Nam levî operâ ex tabulis astronomicis cognoscitur, quo anno conjunctio aut oppositio duorum majorum syderum hoc aut illo signiferi loco, aut mensis Solaris die potuerit accidere. Quo cognito res judicata intelligitur. Similiter & de characteribus civilibus res habet. Nam si Sabbaticus annus in reb. Iudaicis notatus reperiat, quo aliquid actum memoretur, aut si Iubilæus, cum ille non nisi septimo anno, hic non nisi quadragesimo nono recurrat, de vero tempore

tempore ejus acti, hoc est, de vero anno in ærâ Judaicâ dubitatio est sub-
 larâ: aut, si quis non acquiescat, eum necesse est in Sabbaticum, Iubilæumve
 alium antecedentem vel consequentem rem gestam conferre: quod diffi-
 cultates secum trahit inexplicabiles, imò in falsitates incurrit notorias.
 Item, si feria *ἑβδομάδ' ἡμερῶν* cum numero diei mensis in exponen-
 dâ re gestâ ab historico legatur expressa, (quemadmodum in exodi histo-
 riâ à Mose fit capite XVI, ubi non obscure diei XXIII mensis secundi, cum
 populus Israëliticus paulò antè ex Ægypto egressus esset, & mare rubrum
 transisset, sabbatum primum in deserto celebratum conjungitur,) cha-
 racter certissimus anno illi affixus intelligitur, ut de eo ambigere ampli-
 us non liceat, cum eadem illa copulatio feriæ cum die mensis expresso
 per aliquot annos alios præcedentes & sequentes locum non habeat. Et
 hic character in Iudæorum rebus præclarus, in Christianorum historiâ su-
 pra omnes insignis, & usus maximi est, per quem gravissimi momenti quæ-
 stiones multæ facillimo negotio expediuntur, & dubia ex chronologiâ tol-
 luntur. Frequentissimum enim est scriptoribus Christianis, & tabula-
 rum publicarum autoribus festum paschatis aut pentecostes, aut nata-
 lem Christi, aut diem dominicum, id est, feriam hebdomadis primam, aut
 quamlibet feriam aliam cum numero diei mensis & anni, quo quid actum
 est, connectere. Feria verò quælibet cum mensis die copulata cyclum Solis,
 vel, quòd idem est, annum *ἑκοστοκλαστικήδος*, pascha autem, aut penteco-
 ste, aut quadragesima aut quinquagesima, aut festum ascensionis domini in
 cœlum, & quicquid hujus generis, quòd à paschate dependet, similiter cum
 mensis die connexum, cyclum Solis & Lunæ simul, hoc est, & *ἑκοστοκλαστικήδος*
 & *ἑνεαδεκαετηρίδος* sine controversiâ manifestat. Denique, si indi-
 catio cum anno Christi, aut cujuslibet æræ alterius, aut imperii regni-
 vè alicujus imperatoris aut regis in actis signata deprehendatur, (quo à Con-
 stantini Magni tempore nihil in usu frequentius in rebus publicis pariter
 & privatis) dubitari de vero tempore actorum nullo modo potest. Et hæc
 certitudo major fit, ut veritas ipsa oculis conspicua non possit esse certior,
 si, quòd non rarò accidit, characteres duo pluresve concurrant. Cujus-
 modi exemplum nobilissimum est in Exodi anno in historiâ sacrâ. Nam is
 annus characterem habet non solum eum, quem dixi, ex sabbato cum men-
 sis secundi die XXIII connexo, sed alterum etiam ex cœlo, feriam scilicet
 paschalem, quæ septimanæ quinta erat, cum die XV mensis primi in ipso ple-
 nilunio, & tertium ex serie annorum sabbaticorum, uti postea ostendam.
 Quale & illud, quod pertinet ad initium belli Peloponnesiaci. Nam ex
 Thucydide constat cœpisse id bellum eo vere, quo Pythodorus Athenis
 archon fuit: hunc autem archontem fuisse anno Olympiadis celebritate
 insignito ex ferie Thucydideâ similiter planum est. Et Diodorus ostendit,
 Olympiadem illam LXXXVII fuisse: idq; firmatur autoritate Xenophon-
 tis, qui anno post hunc XXIII Olympiadem XCIII esse actam demon-
 strat: affirmatque idem Diodorus, annum proximè præcedentem archon-
 tem Athenis habuisse Apseuden, eoque archonte Metonem ad diem XIII
 Scirophorionis mensis Attici *ἑνεαδεκαετηρίδα* suam publicasse. Et
 huic consentiens Ptolemæus astronomus in magnâ Syntaxi scribit, A-
 pseude eodem archonte Metonem cum Euctemone solstitium observasse
 die XXI Phamenoth mensis Ægyptii, (is dies congruit cum XXV Thargelio-
 nis Attici, & XXVII Junii Juliani.) & significat eum annum in ærâ Nabona-
 sareâ fuisse cccxvi; in quo inest insignis character. Thucydides verò do-
 cet, anno primo belli hujus Peloponnesiaci tempore æstivo Solis eclipsin
 ingentem esse factam, ut stellæ etiam interdiu conspiciendas se dederint:

& hanc eclipsim ad annum Nabonassari cccxvii pertinere, & quidem ad diem xxviii Pharmuthi mensis Ægyptiaci, qui respondit tunc diei iiii mensis Augusti nostri, ac proinde ad ineuntem annum secundum Olympiadis lxxxvii, Euthydemo jam Athenis præsidente, astronomicus calculus ostendit: qui alter character est indubitalis, priorem confirmans. Adde tertium exemplum. Erat is annus, qui præcessit proximè illum, quo Cadmea arx in urbe Thebanâ à Spartanis contra fidem publicam occupata fuit duce Phebida, secundus Olympiadis xcix, ut Diodorus nos docet; & erat eodem anno archon Athenis Phanostratus, eodem teste Diodoro. Phanostrato autem archonte Ptolemæus scribit duas ab Hipparcho notatas fuisse eclipses Lunæ, priorem mensè Attico Brumali Posideone, alteram mensè Attico æstivo solstitiali Scirrophorione, & istam convenisse cum die xxvi $\Theta\alpha\theta$, hanc cum xxiiii $\Phi\alpha\mu\epsilon\upsilon\alpha\delta$ mensium Ægyptiacorum, & utramque pertinuisse ad annum Nabonassareum labentem cccclxvi, cuius caput tum congruebat ad diem xxvii Novembris in anno Iuliano. Et iterum Diodorus ostendit arcem Cadmeam captam à Spartanis Olympiadis xcix anno tertio, archonte Atheniensium Menandro, qui Phanostrato successit. Hoc autem archonte, & anno Nabonassari cccclxvii Ptolemæus affirmat Hipparchum eundem eclipsim aliam notasse, quæ acciderit mensè Attico Posideone priore, & eam pertinuisse ad mensis Ægyptiaci $\Theta\alpha\theta$ diem xvi. Atque hæc omnia calculus astronomicus etiam nunc comprobatur, qui arguit iis annis Nabonassareis & mensibus Atticis, & diebus ac mensibus Ægyptiacis istas eclipses accidere oportuisse, convenisseque primam cum die xxiiii Decembris, alteram cum xviii Iunii, tertiam cum xii Decembris in annis Iulianis. Ita Nabonassarei anni cum Olympiadicis evidenter copulati sunt, & notæ temporis indubitatae ab eclipsibus adjectæ.

Rursum, Claudio imperatore, anno imperii ejus v, consulibus M. Vinitio Quartino, & M. Statilio Corvino, Sol eclipsim passus est ipsis Kalendis Augusti, qui dies erat Claudio imp. natalis, eamque eclipsim Claudius ipse, priusquam accideret, publico programmate populo prænunciavit, ut testatur Dion Cassius. Et hanc eandem eclipsim tabulæ astronomicæ quoque representant anno Nabonassareo dccxcii, die xxv mensis Mesori, qui dies & annus cum Romanis jam dictis congruunt. Nam Nabonassareus annus tum à die xii Augusti in anno Iuliano capiebat initium, & Mesori mensium Ægyptiacorum erat ultimus, cui in fine dies v appendices cohærebant. Porro anno ab hoc quarto, Q. Veranio, C. Pompejo Gallo Coss. Olympias ccvii Elidenfis, ut est à Solino memorie proditum, autore eodem Claudio imperatore actis publicis in urbe Româ adscripta fuit, atq; ita æra hæc Græca æræ Romanæ quàm maximè solenniter est annexa, & utraque caractere cælesti signata. Aliud. Constantinus Magnus imp. nobilissimus, quod ex Socrate liquet, obiit die xxii Maij, ipso die pentecostes, id est, feriâ hebdomadis primâ, Tatiano & Feliciano Consulibus. At ne feria quidem prima, multò minus ipsum pentecostes festum concurrere potuit eâ tempestate per proximos annos aliquot cum die Maij xxii, nisi anno æræ Christianæ vulgaris, quâ nos utimur, cccxxxvii. Ergo de anno mortis Constantini dubitare nos sana ratio non sinit. Præsertim cum character alius etiam irrefragabilis ex coelo accedat. Ecce enim Iulius Firmicus mathematicus celeberrimus Constantino $\sigma\upsilon\lambda\lambda\epsilon\upsilon\sigma$ libro 1. cap. 2. scribit aliud agens, Optato & Paulino consulibus ab astronomis prænunciatam esse Solis Eclipsim, eamq; paulò post, sic uti prænunciata erat, in ipso meridie accidisse.

Extra controversiam autem est inter Opratum Paulinumque; & Tatianum ac Felicianum consules tria tantummodò consulum aliorum paria, id est, inter hunc & illum annum triennium solùm intervenisse. Atque hoc fundamento locato, id quod Firmicus affirmat, astronomico calculo in anteriora extenso ab eruditissimis viris sæculi hujus; aut in posteriora ex fundamentis & rationibus priorum deducto, potest verificari. Calculi quippe ratio cogit, anno Christi vulgari cccxxxiiii Solem in ipsâ meridie defecisse Iulij die xvii, anno Nabonassareo mlxxxii, Paophi die xvii. Ita de tempore mortis Constantini dubitatione peremptâ initium imperii ejus non potest esse ignotum, cum omnium autorum consensus nos doceat, tricesimo primo imperii anno jam senescente eum decessisse. Priori similis character est etiam illa, quo mortem imp. Ottonis i signavit Vuitkindus Corbejenfis scriptor fidus, qui & cum Ottonē vixit, & res ejus optimè novit, easdemq; exposuit diligenter. Is igitur imperatorem hunc è viris abiisse notavit ipsis Nonis Maij, feriâ quartâ ante pentecostem. Hoc verò tantundem valet, ac si obiisse eum die vii Maij, anno æræ nostræ vulgaris dccccclxxiii expressim scripsisset. Nam illo ævo nec Nonæ Maij conjungi potuere cum feriâ quartâ, nec eadem isto intervallo à pentecoste distare, præterquam anno jam dicto. Demum, quòd sanè indignum est, de anno captæ à Turcis Constantinopolis inter eruditos contenditur, cum quidam hunc casum ad annum æræ Christianæ mccccclii, alii ad mcccccliii referant. Sed præter alias rationes complures tres characteres insignes priorem sententiam refutant, & posteriorem confirmant. Capta enim est urbs illa nobilis, ut est apud Chalcondilem historicum optimum, diè Martis, & ut historia patriarchica ejusdem urbis habet, feriâ tertiâ diè xxix Maij, addito quoque anno ipso mcccccliii; Et Venetorum princeps Franciscus Foscarus imperatori Friderico iii cladem hanc Christianæ reip. tum adhuc recentem per literas nuncios in calce literarum, pro more, scriptionis tempus designat, diem xxvii Iulij, anni Christiani mcccccliii, indictionis primæ. Et agebat tum, cum caperetur urbs, imperator Constantinus Palæologus imperii sui annum quartum, & Mahomet Turca tertium, & Fridericus tertius, ex quo imperator declaratus erat à principibus electoribus, xiiii; ex quo Romæ coronatus fuerat, alterum. Quæ singula, & quando quisque horum caperit, & quo anno ac diè Fridericus Romæ coronâ ornatus fuerit, ex bonis autoribus certò constat.

Finis Libri primi.

Dij RERVM